

REFERAT Råd for personer med funksjonsnedsettelse d. 04-06-2026

Mødedato Torsdag d. 04. juni 2026 kl. 16:00

Mødested

Indholdsfortegnelse

Møtedokumenter.....	3
Behandling av utvalgssak.....	12
Godkjenning av protokoll fra møte i råd for personer med funksjonsnedsettelse 07.05.26.....	13
Faglig dreining av aktivitetstilbud i habilitering.....	15
Vurdering av vedtatt plan for etableringstidspunkt og konkurranseutsetting av neste sykehjem - Oppl...	29
Forvaltningsrevisjon av BPA i Kristiansand kommune – oppfølging av Bystyrets vedtak.....	35
Referatsaker.....	39
Detaljregulering, Marviksletta BKHF2 og BKHF3 - offentlig ettersyn.....	40
1689 Detaljregulering, Bergshei sol- og batteripark - offentlig ettersyn.....	44
Endring av kommuneplanens arealdel for Trysnes-Selskjær - Tømmervigodden - Lamholmen - mel...	48
1085 E7 - Sørlandssenteret - Bergsenteret - endring av reguleringsplan - offentlig ettersyn.....	49

Punkt .: Møtedokumenter

Bilag

Presentasjon Innføring av fritt brukervalg

Komplett innkalling Råd for personer med funksjonsnedsettelse (04.06.2026)

Saksliste Råd for personer med funksjonsnedsettelse 04.06.2026



PROTOKOLL RÅD FOR PERSONER MED FUNKSJONSNEDESETTELSE

Dato: 04.06.2026
Sted: Bystyresalen
Behandlede saker: 27/26 - 30/26
Møtets varighet: Kl. 16.00 til 18.30
Møteleder: Leder Fredrik S. Løkke

Til stede:

Fredrik S. Løkke
Charlotte Wesenberg (NBF/FFO)
Knut G. O. Brox (HLF/FFO)
Ingen vararepr. for
Marie Louice Vabo Haraldseid (CP-foreningen/FFO)
Ove Kvalvaag (LHL/FFO)
Elisabeth S. Stenberg (FFHB/FFO)
Ann Osaland (LUPE Agder)
Astrid Tvedten (NHF/SAFO)
Amalie Rakkestad (NHF/SAFO)
Vidar Kleppe (KL)

Forfall:

Stian Brødsjø (NFU/SAFO)

Til stede fra administrasjonen:

Anne Grete Widding, virksomhetsleder frivillighet og medvirkning
Anne Lise H. Aabø, utvalgsekretær

Dessuten møtte:

Aase M. Hørsdal, parksjef
Silje Marie Jensen, AKT
Kristina Horpestad Hansen, Agder fylkeskommune
Øyvind Haarr, rådgiver hjemmetjenester og rehabilitering
Elise Lothe, kultur og innbyggerdialog
Merethe Ulvenes, prosjektleder helse og mestring

Kl. 16.00 – 16.10

**Kyststi og universell utforming på av gangstier på gravplasser
ved Aase M. Hørsdal**

- Etablerer kyststi og merker denne på nytt fra Møvig
- Prøver å finne midler til hele strekningen
- Fått midler fra miljødirektoratet til deler av strekningen
- Starter merking sammen med Vågsbygd bydelsråd
- Både gang- og sykkelsti og kyststi
- Deler av strekningen er ikke så universell utformet som ønskelig
- Parkvesenets kart har merket med rullestol der stiene er tilgjengelig
- Gravplassene ligger under Kirkelig fellesråd
- Parkvesenet utfører tjenestene opparbeidelse og vedlikehold for Kirkelig fellesråd
- De høye kantsteinene er etablert for lenge siden på gamle kirkegårder
- Hvis det skal gjøres noe med disse må det spilles inn til Kirkelig fellesråd

Deretter spørsmål og innspill.

Kl. 16.10 – 16.40

**Orientering om TT-ordningen
ved Silje Marie Jensen og Kristina Horpestad Hansen**

- Vi kjenner Agder
- AKT har flyttet til 4 etg over Sandens inngang fra Kirkegt
- Hva er TT-ordningen?
- TT-ordningen
- Overføring av operative oppgaver TT-ordningen til AKT
- Hvordan fordeles oppgavene mellom aktørene?
- Positive virkninger med overføringen
- Overgangsprosessen så langt og veien videre
- Jobber for å opprettholde et godt samarbeid mellom AKT og fylkeskommunen om TT-ordningen
- Endringer fra 1. juli 2026
- En felles TT-ordning – per i dag 2 TT-ordninger (Aust- og Vest-Agder)
- Fra to til en TT-ordning – vedtatt i fylkestinget
- TT --Enkelt og forståelig – frihet – likebehandling
- Flere endringer i ordningen
- Fra drosjeavtaler til markedsstyrt tilbud
- Drosjeavtaler
- Fordeler og ulemper ved drosjeavtaler
- Drosjeavtaler avsluttes i gamle Vest-Agder
- Videreutvikling av TT-ordningen

Deretter spørsmål og innspill.

Kl. 16.35 - 16.50

**Orientering fritt brukervalg i hjemmesykepleie – brukerinnspill
ved Øyvind Haarr og Elise Lothe**

- Om innføring av fritt brukervalg av hjemmesykepleie i Kristiansand
- Status og framdrift – samlet oversikt
- Erfaringsdeling med andre kommuner
- Utfordrende å formidle brukervalgmulighetene
- Vi har spurt seniorer om innspill
- Har dere innspill?

Deretter spørsmål og innspill.

Kl. 17.20 - 17.40

Diverse informasjon

Informasjon ved leder Fredrik Løkke:

- Årlig møte med formannskapet 03.06.26
- Gitt informasjon om hvilke saker og hva rådet for personer med funksjonsnedsettelse har jobbet med
- BPA ordningen
- Ønsker fremover å fokusere på andre saker

Repr. Charlotte Wesenberg informerte fra areal og miljøutvalget

- Planlegges utbygging med 275 boliger på Stødden, i kommuneplanen står det at nye boligområder skal etableres nær sentra og kollektivakse. Her er det ikke kollektivtilbud eller infrastruktur. Foreslår at rådet må sende inn høringsinnspill, vil lage forslag til høringsuttalelse som behandles i neste møte 20.08.26.
 - Buss stop i Havnegata ble behandlet i areal- og miljøutvalget 30. april, busstoppet er ikke universelt utformet, teknisk direktør skulle som oppfølging ta kontakt med Statens Vegvesen og Blindeforbundet. Busstoppet er meldt til Diskrimineringsnemda.
-

Rådssak:

27/26 Godkjenning av protokoll fra møte i råd for personer med funksjonsnedsettelse 07.05.26
(ark.nr. 2026000046)

Råd for personer med funksjonsnedsettelses vedtak:

Rådet for personer med funksjonsnedsettelse godkjenner protokoll fra møte i rådet 07.05.26.
(Enst.)

10 av 11 repr. til stede.

Orientering ved prosjektleder Merethe Ulvenes

- Oppfølging av politisk vedtak
- Temaplan helse og omsorg
- Dagens situasjon
- Livsmestring – habilitering – arbeid – aktivitet
- Formål med faglig dreining
- Konsekvenser i en overgangsperiode
- Medvirkning og involvering

Råd for personer med funksjonsnedsettelses uttalelse:

1. Rådet kan ikke slutte seg til faglig retning slik saken foreligger nå, da faglig retning ikke er tilstrekkelig avklart. Før en eventuell omlegging må faglig retning avklares nærmere, særlig når det gjelder hvem som får hvilket aktivitetstilbud, hvordan den enkeltes ønsker skal vektlegges og hvordan kommunen skal sikre aktivitet og deltakelse utenfor hjemmet.
2. Bystyret slutter seg til de foreslåtte prosesser for samhandling med brukere, pårørende, organisasjoner og ansatte
3. Økonomiske konsekvenser innarbeides ved rullering av økonomiplaner
4. Helseutvalget holdes orientert om fremdrift i forbindelse med tertialrapporteringer
5. Rådet ber om at ingen får endret aktivitetstilbud uten en reell individuell vurdering, der brukerens egne ønsker dokumenteres og vektlegges. Kommunen må tydeliggjøre hvem som vurderer hvilket tilbud den enkelte får, hvilke kriterier som brukes, og hvordan uenighet håndteres. Aktivitet i bolig eller bofellesskap skal ikke erstatte deltakelse utenfor hjemmet, aktivitetshus, støttekontakt, BPA eller annen individuell bistand. Før aktivitet flyttes til bolig eller bofellesskap, må kommunen dokumentere at bemanning, kompetanse og kapasitet i ressursene er tilstrekkelig til å gi et reelt og forsvarlig aktivitetstilbud.

(7/3)

10 av 11 repr. til stede.

Forslag:

Repr. Marie Louice Vabo Haraldseid fremmet følgende forslag:

- «1. Rådet kan ikke slutte seg til faglig retning slik saken foreligger nå, da faglig retning ikke er tilstrekkelig avklart. Før en eventuell omlegging må faglig retning avklares nærmere, særlig når det gjelder hvem som får hvilket aktivitetstilbud, hvordan den enkeltes ønsker skal vektlegges og hvordan kommunen skal sikre aktivitet og deltakelse utenfor hjemmet.
2. Bystyret slutter seg til de foreslåtte prosesser for samhandling med brukere, pårørende, organisasjoner og ansatte
3. Økonomiske konsekvenser innarbeides ved rullering av økonomiplaner
4. Helseutvalget holdes orientert om fremdrift i forbindelse med tertialrapporteringer
5. Rådet ber om at ingen får endret aktivitetstilbud uten en reell individuell vurdering, der brukerens egne ønsker dokumenteres og vektlegges.

Kommunen må tydeliggjøre hvem som vurderer hvilket tilbud den enkelte får, hvilke kriterier som brukes, og hvordan uenighet håndteres. Aktivitet i bolig eller bofellesskap skal ikke erstatte deltakelse utenfor hjemmet, aktivitetshus, støttekontakt, BPA eller annen individuell bistand. Før aktivitet flyttes til bolig eller bofellesskap, må kommunen dokumentere at bemanning, kompetanse og kapasitet i ressursene er tilstrekkelig til å gi et reelt og forsvarlig aktivitetstilbud.»

Voteringer:

Repr. Marie Louice Vabo Haraldseid sitt forslag ble vedtatt med 7 mot 3 stemmer.

Kommunedirektørens innstilling ble ikke votert over.

29/26 Bystyresak:
Vurdering av vedtatt plan for etableringstidspunkt og konkurranseutsetting av neste sykehjem - Oppfølging av verbalvedtak 26-10
(ark.nr. 2025019163)

Råd for personer med funksjonsnedsettelses uttalelse:

Råd for personer med funksjonsnedsettelse tar saken til orientering.
(Enst.)

10 av 11 repr. til stede.

Forslag:

Leder Fredrik Løkke fremmet følgende forslag:

«Råd for personer med funksjonsnedsettelse tar saken til orientering.»

Voteringer:

Leder Fredrik Løkke sitt forslag ble enstemmig vedtatt.

Kommunedirektørens innstilling ble ikke votert over.

30/26 Bystyresak:
Forvaltningsrevisjon av BPA i Kristiansand kommune – oppfølging av Bystyrets vedtak
(ark.nr. 2024023807)

Råd for personer med funksjonsnedsettelses uttalelse:

1. Råd for personer med funksjonsnedsettelse støtter styrking av BPA og tjenester som skal bidra til sosial deltakelse, aktivitet, selvbestemmelse og likestilling for personer med funksjonsnedsettelse.

2. Rådet forutsetter at oppfølgingen av bystyrets vedtak om å gå fra en streng til en god og rettferdig tjenestetildeling skal baseres på individuelle og helsefaglig begrunnede vurderinger av den enkeltes faktiske behov.
3. Rådet understreker at likebehandling innebærer like faglige og juridiske vurderingsprinsipper, men ikke standardisert eller likt tjenestefomfang.
4. Rådet ber om at de foreslåtte midlene benyttes til styrking av tjenestene og at ressursene fordeles gjennom individuelle behovsvurderinger basert på dokumenterte helsefaglige bistandsbehov.
5. Styrkingen av tjenestene skal bidra til økt deltakelse, selvbestemmelse og mulighet for et aktivt samfunnsliv i tråd med gjeldende lovverk, CRPD og bystyrets vedtak i sak om forvaltningsrevisjon av BPA.
6. Kommunedirektøren bes sikre at tildeling av tjenester og eventuelle tillegg i timetall skjer gjennom individuell saksbehandling der helsefaglige vurderinger og dokumenterte behov er styrende for vedtak. Dette skal sikre at avsatte midler og eventuelle tilleggstimer tilkommer brukere med faktiske og dokumenterte bistandsbehov og bidra til den praksisendringen bystyret har vedtatt fra en streng til en god og rettferdig tjenestetildeling. Standardiserte tilleggsordninger eller generelle trinnmodeller skal ikke benyttes som erstatning for individuell vurdering.
7. Rådet ber om at nødvendige endringer i saksbehandlingspraksis iverksettes umiddelbart, herunder:
 - Styrket individuell vurdering av helsefaglig dokumenterte behov.
 - Tydelig vektlegging av brukers egne mål, funksjonsnivå og behov for deltakelse og selvbestemmelse.
 - Sikring av at likebehandling forstås som vurderingslikhet og ikke tjenestefomfang.
8. Råd for personer med funksjonsnedsettelse holdes kvartalsvis orientert om utviklingen i saksbehandlingstid, brukererfaringer og effekten av tiltakene.
9. Rådet forutsetter at dette arbeidet igangsettes uten opphold og ikke avventer nye modeller eller ytterligere utredninger.
10. Rådet legger til grunn at de avsatte midlene skal bidra til den praksisendringen bystyret har vedtatt, fra en streng til en god og rettferdig tjenestetildeling inkludert tjenester organisert som BPA. Rådet forutsetter at økte ressurser omsettes i individuelt tilpassede og behovsbaserte vedtak, basert på dokumenterte og helsefaglig vurderte bistandsbehov.

(Enst.)

10 av 11 repr. til stede.

Forslag:

Leder Fredrik Løkke fremmet følgende forslag:

- «1. Råd for personer med funksjonsnedsettelse støtter styrking av BPA og tjenester som skal bidra til sosial deltakelse, aktivitet, selvbestemmelse og likestilling for personer med funksjonsnedsettelse.
2. Rådet forutsetter at oppfølgingen av bystyrets vedtak om å gå fra en streng til en god og rettferdig tjenestetildeling skal baseres på individuelle og helsefaglig begrunnede vurderinger av den enkeltes faktiske behov.
3. Rådet understreker at likebehandling innebærer like faglige og juridiske vurderingsprinsipper, men ikke standardisert eller likt tjenestefomfang.
4. Rådet ber om at de foreslåtte midlene benyttes til styrking av tjenestene og at ressursene fordeles gjennom individuelle behovsvurderinger basert på dokumenterte helsefaglige bistandsbehov.
5. Styrkingen av tjenestene skal bidra til økt deltakelse, selvbestemmelse og mulighet for et aktivt samfunnsliv i tråd med gjeldende lovverk, CRPD og bystyrets vedtak i sak om forvaltningsrevisjon av BPA.

6. Kommunedirektøren bes sikre at tildeling av tjenester og eventuelle tillegg i timetall skjer gjennom individuell saksbehandling der helsefaglige vurderinger og dokumenterte behov er styrende for vedtak. Dette skal sikre at avsatte midler og eventuelle tilleggstimer tilkommer brukere med faktiske og dokumenterte bistandsbehov og bidra til den praksisendringen bystyret har vedtatt fra en streng til en god og rettferdig tjenestetildeling. Standardiserte tilleggsordninger eller generelle trinnmodeller skal ikke benyttes som erstatning for individuell vurdering.
7. Rådet ber om at nødvendige endringer i saksbehandlingspraksis iverksettes umiddelbart, herunder:
 - Styrket individuell vurdering av helsefaglig dokumenterte behov.
 - Tydelig vektlegging av brukers egne mål, funksjonsnivå og behov for deltakelse og selvbestemmelse.
 - Sikring av at likebehandling forstås som vurderingslikhet og ikke tjenesteomfang.
8. Råd for personer med funksjonsnedsettelse holdes kvartalsvis orientert om utviklingen i saksbehandlingstid, brukererfaringer og effekten av tiltakene.
9. Rådet forutsetter at dette arbeidet igangsettes uten opphold og ikke avventer nye modeller eller ytterligere utredninger.
10. Rådet legger til grunn at de avsatte midlene skal bidra til den praksisendringen bystyret har vedtatt, fra en streng til en god og rettferdig tjenestetildeling inkludert tjenester organisert som BPA. Rådet forutsetter at økte ressurser omsettes i individuelt tilpassede og behovsbaserte vedtak, basert på dokumenterte og helsefaglig vurderte bistandsbehov.»

Voteringer:

Leder Fredrik Løkke sitt forslag ble enstemmig vedtatt.

Kommunedirektørens innstilling ble ikke votert over.

Innmeldte spørsmål – eventuelt:

Repr. Astrid Tvedten hadde sendt inn epost om at ny Rådhusgate ikke er
Må legges på mer asfalt, rullestolbrukere hopper og homper

Repr. Vidar Kleppe, KL, ber om at i neste møte i rådet for funksjonsnedsettelse får en
orientering i møte 20.08.26 inviterer representanter fra mage- og tarm forbundet for å
informere om rapporten «Toalettløftet»

Referatsaker

Saknr	Arkivsak	Tittel
R-16/26	2025002194-98	Detaljregulering, Marviksletta BKHF2 og BKHF3 - offentlig ettersyn
R-17/26	2025009547-45	1689 Detaljregulering, Bergshei sol- og batteripark - offentlig ettersyn
R-18/26	2025016678-5	Endring av kommuneplanens arealdel for Trysnes-Selskjær - Tømmervigodden - Lamholmen - melding om oppstart av planprosess og utlegging av forslag til planprogram
R-19/26	2025012842-25	1085 E7 - Sørlandssenteret - Bergsenteret - endring av reguleringsplan - offentlig ettersyn

Møtet hevet.

Punkt .: Behandling av utvalgssak

Punkt 27/26: Godkjenning av protokoll fra møte i råd for personer med funksjonsnedsettelse 07.05.26

Bilag

Protokoll Råd for personer med funksjonsnedsettelse 07.05.2026



SAKSPROTOKOLL

Arkivsak-dok. 2026000046
Saksbehandler Anne Lise H Aabø

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Råd for personer med funksjonsnedsettelse	04.06.2026	27/26

GODKJENNING AV PROTOKOLL FRA MØTE I RÅD FOR PERSONER MED FUNKSJONSNEDETTELSE 07.05.26

**RÅD FOR PERSONER MED FUNKSJONSNEDETTELSE HAR BEHANDLET SAKEN I
MØTE 04.06.2026 SAK 27/26**

Råd for personer med funksjonsnedsettelses vedtak:

Rådet for personer med funksjonsnedsettelse godkjenner protokoll fra møte i
rådet 07.05.26.
(Enst.)

10 av 11 repr. til stede.

05.06.2026

Punkt 28/26: Faglig dreining av aktivitetstilbud i habilitering

Bilag

Vedtak Eldre, 04062026, Sak 26/26, Faglig dreining av aktivitetstilbud i habilitering

Vedtak PSU, 09062026, Sak 12/26, Faglig dreining av aktivitetstilbud i habilitering

Vedtak HELSEUTV, 09062026, Sak 29/26, Faglig dreining av aktivitetstilbud i habilitering

Vedtak Form, 10062026, Sak 50/26, Faglig dreining av aktivitetstilbud i habilitering

Vedtak byst, 17062026, Sak 68/26, Faglig dreining av aktivitetstilbud i habilitering

Drøftingsnotat aktivitetstilbud habiliteringstjenesten

Referat fra drøftingsmøte - aktivitetstilbud i habiliteringstjenesten

2026.05.18, Drøftingsnotat, aktivitetstilbud habiliteringstjenesten

ROS analyse ansatte

SWOT analyse ny organisering akt.hus



Dato 26. mai 2026
Saksnr.: 2025018073-2
Saksbehandler Merethe Ulvnes
Godkjent av Brede Skaalerud
Camilla Bruno Dunsæd

Saksgang

Råd for personer med funksjonsnedsettelse
Eldrerådet
Partssammensatt utvalg
Helseutvalget
Formannskapet
Bystyret

Møtedato

04.06.2026
04.06.2026
09.06.2026
09.06.2026
10.06.2026
17.06.2026

Faglig dreining av aktivitetstilbud i habilitering

Forslag til vedtak

1. *Bystyret slutter seg til faglig retning for utvikling av aktivitetstilbudet på habiliteringsfeltet*
2. *Bystyret slutter seg til de foreslåtte prosesser for samhandling med brukere, pårørende, organisasjoner og ansatte*
3. *Økonomiske konsekvenser innarbeides ved rullering av økonomiplaner*
4. *Helseutvalget holdes orientert om fremdrift i forbindelse med tertialrapporteringer*

Sammendrag

Saken omhandler en faglig dreining av aktivitetstilbudet på habiliteringsfeltet i Kristiansand kommune. Forslaget følger opp bystyrets vedtak om omstilling og budsjetttilpasning (sak 90/24), samt føringer om å styrke aktivitetsmuligheter på tvers av boformer, sak 91/25: *Forvaltningsrevisjon av BPA i Kristiansand kommune*. Målet er å utvikle et mer bærekraftig, fleksibelt og individuelt tilpasset aktivitetstilbud som i større grad ivaretar en sammensatt brukergruppe med ulike behov og forutsetninger.

Dagens aktivitetstilbud er i hovedsak organisert gjennom aktivitetshus med begrenset fleksibilitet i bruk av ressurser og kompetanse, og med variasjon i praksis mellom enhetene. Brukergruppen har endret seg over tid, med både økt behov for tett individuell oppfølging, og større etterspørsel etter arbeids- og produksjonsrettede aktiviteter. Dagens organisering gir også utfordringer knyttet til kapasitet, transport og sammenheng mellom bolig og aktivitetstilbud, og åpningstidene er i stor grad begrenset til dagtid. I tillegg står enkelte uten et tilpasset aktivitetstilbud. Samlet sett peker dette på behovet for en mer fleksibel, differensiert og helhetlig organisering av tjenesten.

Den foreslåtte modellen innebærer en samlet organisering med felles ledelse, økt bruk av ressurser på tvers av enheter og større fleksibilitet i hvor og hvordan aktiviteter gjennomføres. Aktivitetstilbudet differensieres i ulike kategorier tilpasset deltakernes behov, og åpningstidene utvides til også å gjelde ettermiddag, helg og ferier. Bruk av bolig og nærmiljø som arena styrkes for å redusere transportbehov og øke tilgjengeligheten. Den faglige dreiningen som foreslås vil skje innenfor vedtatte budsjetttrammer og konsekvenser relatert til investeringsbehov vil bli vurdert i forbindelse med kommende rullinger av økonomiplan.

Forslaget legger til rette for økt mestring, deltakelse, selvstendighet og livskvalitet, i tråd med lokale og nasjonale faglige føringer. Samtidig skal det bidra til bedre ressursutnyttelse og økt kapasitet innenfor eksisterende rammer. Endringene innebærer ingen reduksjon i tjenestenivå, men vil medføre omstillinger for både deltakere og ansatte.

Det er gjennomført en bred medvirkningsprosess med ansatte, tillitsvalgte og bruker- og pårørendeorganisasjoner. Det er gjennomført medbestemmelsesmøter, informasjon til, og drøfting med hovedtillitsvalgte og vernetjeneste, samt risiko- og sårbarhetsanalyser knyttet til både deltakere og ansatte.

I drøftingsmøtet som er gjennomført har organisasjonene og vernetjenesten gitt støtte til hovedretningen i forslaget om den faglige dreiningen og en mer samlet organisering av aktivitetstilbudet under én ledelse. Drøftingsnotat og referat fra drøftingsmøtet er vedlagt i saken.

Bruker- og pårørendeorganisasjoner har vært involvert gjennom egne informasjons- og innspillmøter.

I forbindelse med publisering av saken vil det bli sendt ut et informasjonsbrev til pårørende, og det vil bli gjennomført åpne dialogmøter hvor prosjektleder, ledere i habiliteringstjenesten og representanter fra pårørendeorganisasjonene vil være tilgjengelige for spørsmål og innspill.

Videre arbeid vil omfatte grundig planlegging og gjennomføring i tett samhandling med deltakere, pårørende, ansatte og tillitsvalgte, med oppstart fra 2027 og løpende oppfølging og evaluering.

Samlet vurderes forslaget å gi et bedre grunnlag for fremtidsrettede, bærekraftige og individtilpassede tjenester i habilitering, forutsatt god planlegging og oppfølging i oppstarts- og implementeringsfasen.

Vedlegg:

Drøftingsnotat aktivitetstilbud habiliteringstjenesten

Referat fra drøftingsmøte - aktivitetstilbud i habiliteringstjenesten

Saksutredning

Bakgrunn for saken

Saken bygger på Bystyresak 90/24 (19.06.2024): Tiltak for økonomisk budsjetttilpasning i habilitering. Her ble omstillingen og den faglige dreiningen i habiliteringstjenesten beskrevet, med vekt på en mer bærekraftig utvikling gjennom differensierte tilbud og individuelt tilpasset tjenestenivå. I dette ligger en tydeligere vektlegging av tjenestemottakernes ressurser og ferdigheter. Saken må ses i sammenheng med dette pågående omstillingsarbeidet og budsjetttilpasningen i habiliteringstjenestene. Den følger opp det identifiserte behovet for en gjennomgang av aktivitetstilbudet, og presenterer forslag til faglig dreining av dette tilbudet, forankret i de overordnede tiltakene som er beskrevet og vedtatt i sak 90/24.

Saken følger opp Bystyrets vedtakspunkt 6. i sak 91/25, 29.10. 2025:

Forvaltningsrevisjon av BPA i Kristiansand kommune:

- *Bystyret ber om en sak om hvordan aktivitetsmulighetene kan styrkes på tvers av boformer og uavhengig av om man får tjenester som BPA eller i bofellesskap. Saken skal inkludere vurderinger av bemanningssituasjonen og mulighetene den nye baseorganiseringen gir for å tilrettelegge for både frihet og fellesskap.*

Avklaring av sakens rammer

Foreslåtte endringer i aktivitetstilbudet innebærer ikke reduksjon i tjenestenivå eller endring i tjenestebeskrivelse, men er en oppfølging av bystyrets vedtak om omstilling og budsjetttilpasning i habilitering (sak 90/24). Endringene innebærer en konkretisering av hvordan aktivitetstilbudet organiseres og gjennomføres, og det vil ha konsekvenser for enkelte brukere og ansatte. Saken løftes til politisk behandling som oppfølging av bystyrets vedtak i punkt 6 i sak 91/25, og for å sikre tydelig forankring av en faglig retning for videre utvikling av aktivitetstilbudet.

Det vil i saksutredningen svares ut to av anmodningene i punkt 6. sak 91/25:

- *hvordan kan aktivitetsmulighetene styrkes på tvers av boformer og uavhengig av om man får tjenester som BPA eller i bofellesskap*
- *hvilke muligheter gir den nye baseorganiseringen for å tilrettelegge for både frihet og fellesskap*

Når det gjelder anmodningen i vedtakspunktet om å gjennomføre en vurdering av bemanningssituasjonen i boligene, vurderes dette ikke som hensiktsmessig på nåværende tidspunkt. Tjenestene i bolig er ikke ferdig med omstillingsprosessene og en må derfor foreta en slik vurdering etter en tid i drift. Helseutvalget vil bli forelagt en orientering om dette i løpet av høsten.

Overordnede føringer og faglig rammeverk

Forslaget er forankret i kommunens overordnede planer og føringer, herunder Temaplan helse og omsorg og Temaplan psykisk helse. Disse legger vekt på selvstendighet, mestring, personsentrerte og behovstilpassede tjenester, aktiv og meningsfull hverdag samt trygge og kompetente medarbeidere.

Habilitering har, i tråd med Helsedirektoratets veileder om habilitering, som overordnet mål å bidra til best mulig funksjonsevne, selvstendighet, deltakelse og livskvalitet for personer med medfødte eller tidlig ervervede funksjonsnedsettelse. Aktivitetstilbudet er en sentral del av dette arbeidet og skal gi deltakerne mulighet til å utvikle, vedlikeholde og bruke ferdigheter i meningsfulle sammenhenger.

Tiltakene skal være individuelt tilpasset, bygge på den enkeltes ressurser og forutsetninger, og fremme mestring, medvirkning og sosial tilhørighet.

De foreslåtte endringene i aktivitetstilbudet som det gjøres rede for i denne saken, er vurdert og utformet i lys av dette habiliteringsperspektivet.

Positiv atferdsstøtte (PAS) legges til grunn som faglig rammeverk for aktivitetstilbudet. PAS skal bidra til felles faglig ståsted, forebygging og reduksjon av utfordrende atferd, økt kvalitet i tjenestene og godt samarbeid med deltakere og pårørende.

Dagens situasjon- utfordringsbilde

Livsmestring habilitering har i dag ansvar for driften av seks aktivitetshus for personer med utviklingshemming, med totalt om lag 125 deltakere med vedtak om plass. Bemanningen utgjør i underkant av 60 årsverk fordelt på faste dagtidsstillinger ved aktivitetshusene, delte stillinger mellom bolig og aktivitet, samt følgeordninger fra bolig. Seks avdelingsledere har per i dag ansvar for både aktivitetshus og bofellesskap.

Dagens organisering gir begrenset fleksibilitet i bruk av personalressurser, og kompetanse og erfaring er i liten grad organisert og brukt på tvers av aktivitetshusene, noe som bidrar til variasjon i praksis.

Brukergruppen har endret seg over tid. En økende andel deltakere har behov for tett oppfølging, ofte 1:1, skjerming og individuelt tilrettelagte aktiviteter. Samtidig har det vokst frem en gruppe deltakere som har behov for mer arbeids- og produksjonsrettede tilbud, og som med målrettet oppfølging kan utvikle ferdigheter med sikte på overgang til annet tilrettelagt arbeid.

Dagens organisering av aktivitetstilbudet i Livsmestring habilitering fremstår som lite tilpasset endringene i brukergruppen, og dagens forventninger til fleksibilitet og kvalitet.

Det er også en gruppe som i dag står utenfor eksisterende aktivitetstilbud. Dette kan være personer som ikke identifiserer seg med tradisjonelle tilbud rettet mot personer med utviklingshemming, eller som opplever at tilbudene i liten grad samsvarer med egne interesser og funksjonsnivå. Noen har relativt gode kognitive forutsetninger, men faller likevel utenfor arbeid og organiserte aktivitetstilbud på grunn av helseutfordringer, som for eksempel epilepsi eller andre tilstander som gir redusert og varierende funksjonsevne. Slike forhold kan medføre behov for særskilt tilrettelegging, fleksibilitet og individuell oppfølging for å kunne delta i aktivitet og fellesskap. Forskning og nasjonale rapporter viser samtidig at mange personer med funksjonsnedsettelse står uten arbeid og aktivitet, og at manglende tilpasning av tilbud og barrierer i omgivelsene kan bidra til utenforskap.

Det har over tid vært utfordringer med kapasiteten ved de kommunale aktivitetshusene. Kombinasjonen av full kapasitetsutnyttelse, økt behov for individuell oppfølging, og ordningen med delte stillinger mellom bolig og aktivitetshus gir driftsmessige utfordringer. Det er ofte manglende sammenheng mellom hvor deltakerne bor og hvor de har sitt aktivitetstilbud, noe som medfører økt behov for transport og følgeordninger.

Åpningstidene er i dag begrenset til dagtid på hverdager, noe som gir redusert tilbud i helger, ferier og helligdager. For deltakere med behov for stabile rutiner og forutsigbarhet, kan begrensede åpningstider være en utfordring.

På bakgrunn av dette er det gjort grundige vurderinger som anbefaler en faglig dreining av aktivitetstilbudet i Kristiansand kommune, som legger bedre til rette for individuelle behov og gir økt fleksibilitet og bedre ressursutnyttelse.

Formål og mål for faglig dreining av aktivitetstilbud

Forslaget til faglig dreining av aktivitetstilbudet bygger på politisk vedtatte føringer om omstilling og budsjetttilpasning i habiliteringstjenestene, samt en grundig gjennomgang av dagens praksis og fremtidige behov. I arbeidet er det sett til erfaringer fra andre kommuner, blant annet Grimstad, som har gjennomført tilsvarende omstillinger av aktivitetstilbudet.

I tråd med tidligere saksutredninger og Bystyrets vedtak fra 2024 foreslås det tiltak som skal gjøre aktivitetstilbudet i Livsmestring habilitering mer bærekraftig over tid, både når det gjelder fag og personell.

Forvaltningsrevisjon av habiliteringsfeltet i Kristiansand kommune (2022) anbefaler at kommunen bør vurdere å styrke arbeidet med å sikre at beboere i bofellesskap får tilgang til arbeid, varig tilrettelagt arbeid (VTA) eller dagaktivitetstilbud. Den foreslåtte faglige dreiningen av aktivitetstilbudet vurderes å være i tråd med denne anbefalingen, ved å legge til rette for økt deltakelse, mer differensierte tilbud og bedre tilpasning til den enkeltes behov og forutsetninger.

Aktivitetstilbudet skal legge til rette for mestring, deltakelse, selvstendighet og livskvalitet for deltakere i tråd med Helsedirektoratets veileder om habilitering. Tilbudet skal i større grad differensieres for å møte både deltakere med behov for skjerming og tett oppfølging, og deltakere som har forutsetninger for arbeids- og produksjonsrettede aktiviteter.

Endringene gir mulighet for utvidede åpningstider, inkludert ferier og helligdager, som vil bidra til bedre kontinuitet, forutsigbarhet og stabile rammer for deltakere med behov for faste rutiner. For enkelte vil endringene føre til en nødvendig begrensning av antall ansatte, noe som kan bidra til økt trygghet, stabilitet og bedre kvalitet i tjenesten.

Utvidet åpningstid og økt fokus på deltakernes ressurser, skal bidra til å inkludere en gruppe som i dag står uten aktivitetstilbud. Målet er å sikre mer meningsfulle aktiviteter, økt tilgjengelighet og bedre sammenheng mellom behov og tilbud, uavhengig av boform eller tjenesteorganisering.

Et overordnet mål med endringene er å øke kapasiteten innenfor eksisterende rammer, samtidig som aktivitetstilbudet i større grad tilpasses en sammensatt brukergruppe med ulike behov, forutsetninger og funksjonsnivå. Endringene skal bidra til mer individrettede tilbud, økt kvalitet i tjenestene og bedre utnyttelse av samlet kompetanse. Deltakere skal, der det er hensiktsmessig, i større grad involveres i gjennomføring og drift av aktiviteter for å styrke mestring, ansvar og medvirkning.

En mer helhetlig organisering skal også legge til rette for bedre økonomistyring og mer effektiv ressursbruk, blant annet gjennom bedre utnyttelse av de fysiske rammene ved aktivitetshusene og redusert sårbarhet i driften. Det legges til rette for en mer helhetlig og samordnet drift av aktivitetstilbudene, der organisering, ressursbruk og prioriteringer ses i sammenheng på tvers av avdelingene. Dette skal bidra til bedre styring, mer likeverdige tjenester og en tydeligere felles praksis for hvordan kommunen organiserer og drifter aktivitetstilbud.

Samhandling mellom aktivitetshusene skal styrkes, og kompetanse innen aktivitetsfaglig arbeid skal utnyttes mer målrettet der behovene er størst.

For ansatte innebærer endringene mål om mer stabile fagmiljøer, tydeligere faglig retning og bedre samhandling mellom boligtjenestene og aktivitetstilbud. Det skal etableres sterkere samarbeid på tvers av aktivitetshusene, og arbeidstidsordninger skal utformes slik at de bidrar til mer bærekraftige turnuser i boligene. Samlet sett skal tiltakene rigge tjenesten for fremtidige brukere med større og mer komplekse behov, både organisatorisk og faglig, og legge grunnlaget for en helhetlig og bærekraftig drift av habiliteringstjenestene.

Ny organisering av aktivitetstilbudet

Den foreslåtte organiseringen er valgt fordi den vurderes å gi bedre forutsetninger for målrettede, likeverdige og individuelt tilpassede aktivitetstilbud, samtidig som den legger til rette for mer bærekraftig og robust drift. Modellen innebærer ikke endring i tjenestens formål, målgruppe eller nivå, men er ment å gi en mer hensiktsmessig organisering av eksisterende tilbud.

Den nye organiseringen innebærer at alle aktivitetshusene samles under én felles leder. Hvert aktivitetshus skal ha et begrenset antall fast ansatte, mens øvrige ressurser flyttes til boligene for å styrke oppfølgingen der. Aktivitetshusene organiseres som én samlet avdeling, slik at kompetanse kan benyttes fleksibelt på tvers av enhetene. Det vil legges opp til at aktiviteter organiseres også på andre lokasjoner enn aktivitetshusene, som fellesarealer i boligene og andre tilgjengelig lokaler. I tråd med dette foreslås det å endre betegnelsen fra aktivitetshus til aktivitetstilbud.

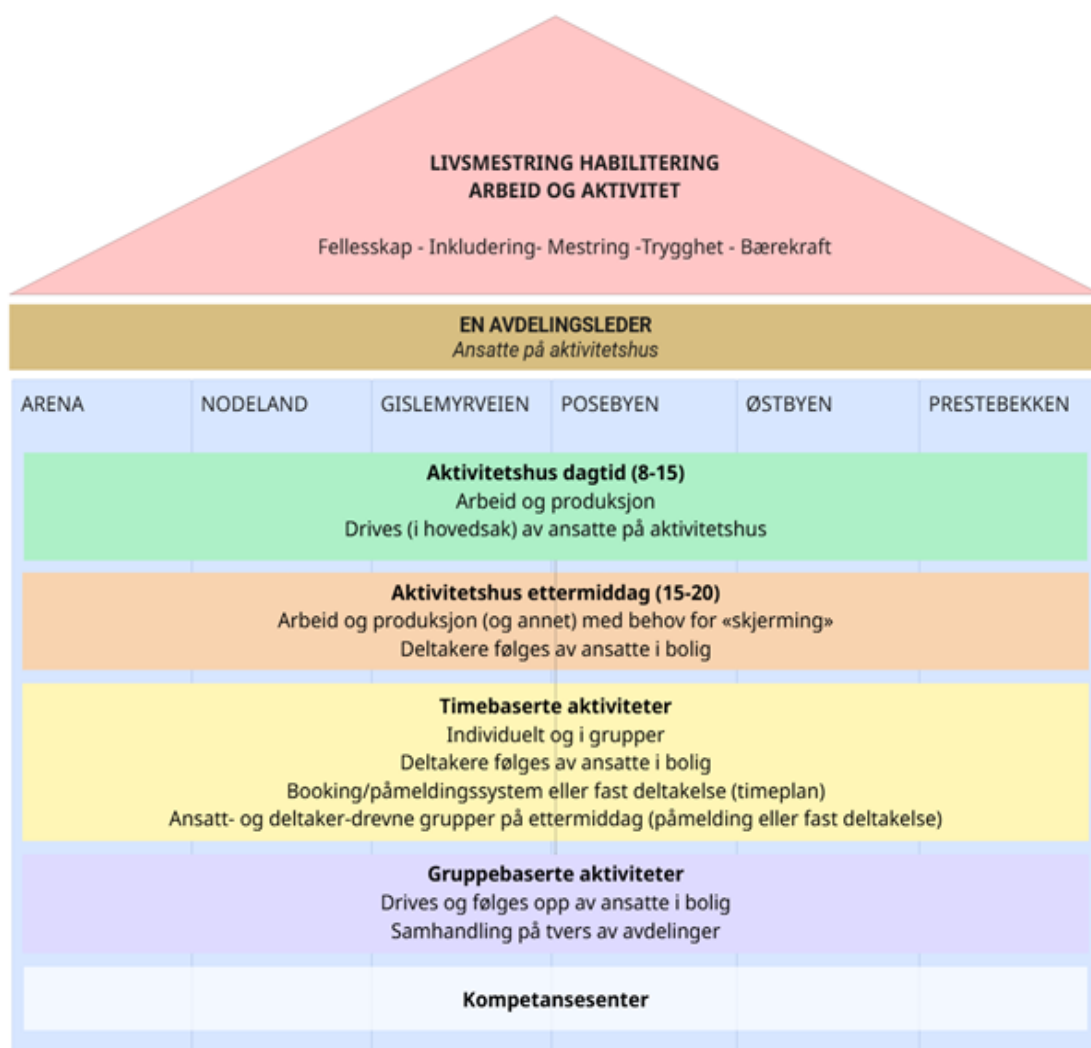
Det er gjennomført en grundig kartlegging av deltakere ved dagens aktivitetshus. Kartleggingen viser stor variasjon i behov, ressurser og funksjonsnivå. På denne bakgrunn er aktivitetstilbudet foreslått organisert i fire hovedkategorier, tilpasset deltakernes ulike behov for støtte, skjerming, individuell tilrettelegging og aktivitetstype:

1. Aktivitetstilbud dagtid:
Tilrettelagt for deltakere som inngår i arbeid- og produksjonsrelaterte aktiviteter. Gruppen følges opp av ansatte ved aktivitetshusene.
2. Aktivitetshus «ettermiddag»:
Et tilbud for deltakere som har behov for skjerming fra større grupper. Aktivitetene tilpasses individuelt, og deltakerne følges av ansatte i egen bolig. Kan ved behov legge aktivitetstilbudet til dagtid, og tilpasses til andre egnede lokaler.
3. Timebaserte aktiviteter:
Individuelt tilrettelagte aktiviteter basert på en fast timeplan og et aktivitetskartotek. Aktivitetene kan være både individuelle og gruppebaserte. Pauser og behov for hvile legges i hovedsak til egen bolig, fremfor aktivitetshuset. Gruppene tilrettelegges og planlegges av ansatte på aktivitetshus, og driftes av ansatte i bolig.
4. Gruppebaserte aktiviteter for eldre:
Dette tilbudet er i hovedsak rettet mot dem som har sluttet på aktivitetstilbudet på grunn av alder. Ansvar for gjennomføring legges til aktuelle bofellesskap, og det tilrettelegges for økt samarbeid på tvers av boligene.

Det er ønskelig å opprette et kompetansesenter med en dedikert ansvarlig som jobber på tvers av enhetene. Kompetansesenteret vil være en sentral støttefunksjon i den nye modellen og ha ansvar for opplæring og utvikling. Avdelingen skal tilby kurs og veiledning innen sentrale tema som Alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK), Positiv atferdsstøtte (PAS), rettighetsforståelse (CRPD), ADL-ferdigheter og andre relevante fagområder. Det legges opp til at deltakere selv kan komme med ønsker og innspill om områder de ønsker mer kompetanse på, og det legges til rette for å utnytte deltakernes ressurser og interesser. Dette skal sikre et læringsmiljø som er både brukerrettet, oppdatert og i tråd med tjenestens faglige rammer. Positiv atferdsstøtte vil ligge til grunn som faglig rammeverk for aktivitetstilbudet.

Ny organisering åpner for utvidet bruk av aktivitetstilbudet på ettermiddag, i helger og i ferier, og legger til rette for etablering av brukerdrevne grupper der deltakernes interesser og ressurser står i sentrum. Samtidig gir den økt fleksibilitet til å inkludere personer som i dag står utenfor eksisterende tilbud, gjennom mer individuelt tilpassede og tilgjengelige aktiviteter. Økt bruk av egnede fellesarealer i boligfellesskap, og andre aktuelle lokaler i nærmiljøet, gir forventninger om reduserte transportbehov, og bidra til en mer effektiv og sammenhengende tjeneste.

Modellen



Dagens organisering av aktivitetstilbudet er i hovedsak knyttet til separate aktivitetshus med fast bemanning og begrenset fleksibilitet. Ressurser og kompetanse er i stor grad bundet til det enkelte aktivitetshus, og det er begrenset samhandling på tvers av avdelingene. Tilbudet er lagt til dagtid og til faste lokasjoner, og det er varierende grad av tilpasning til den enkelte deltakers behov og funksjonsnivå.

I den foreslåtte modellen samles aktivitetstilbudet i én felles organisering med felles ledelse og økt fleksibilitet i bruk av ansatte og kompetanse. Aktivitetene differensieres i større grad etter behov, og kan gjennomføres på ulike arenaer, inkludert aktivitetshus, bolig og nærmiljø. Modellen legger også til rette for utvidede åpningstider og bedre sammenheng mellom bolig og aktivitetstilbud.

Endringen innebærer en dreining fra en stedbaset og relativt fast struktur, til en mer fleksibel, behovstilpasset og helhetlig organisering av aktivitetstilbudet.

Oppsummert gir den foreslåtte modellen grunnlag for følgende gevinster:

- Økt individuell tilpasning
- Bedre utnyttelse av kompetanse og bemanning
- Økt kapasitet innenfor eksisterende rammer
- Bedre sammenheng mellom bolig og aktivitet
- Økt tilgjengelighet og fleksibilitet
- Styrket kvalitet og mer likeverdige tjenester

Samlet sett understøtter dette målene om mer bærekraftige, fleksible og individtilpassede tjenester.

Konsekvenser for deltakere og ansatte

Aktivitetshusene, slik de er organisert i dag, er et godt innarbeidet tilbud med faste lokasjoner og kjente rammer. Dette har for mange deltakere bidratt til trygghet, forutsigbarhet og stabile relasjoner til ansatte over tid. Aktivitetene som er utviklet i dagens modell, har for enkelte gitt meningsfulle oppgaver og struktur i hverdagen.

For deltakerne kan endringene medføre justeringer i hverdagsrutiner, aktivitetenes innhold, organisering og hvem de møter av ansatte. I en overgangsperiode kan dette innebære redusert forutsigbarhet for enkelte, særlig for deltakere med behov for stabile rammer og kjente relasjoner. Samtidig legger endringene til rette for et mer differensiert og individuelt tilpasset aktivitetstilbud, økt kontinuitet gjennom utvidede åpningstider og bedre sammenheng mellom bolig og aktivitetstilbud. På sikt forventes dette å bidra til økt mestring, bedre tilpasning til individuelle behov og økt livskvalitet. Tett oppfølging av deltakere i implementeringsfasen vil være avgjørende for å ivareta trygghet, forutsigbarhet og gode overgangsprosesser. Øvrige risikoforhold knyttet til gjennomføring av endringen følges opp gjennom ROS-analyser og videre arbeid i implementeringsfasen.

Den foreslåtte omorganiseringen innebærer betydelige endringer for ansatte, særlig knyttet til turnus, arbeidsformer og arbeidssted. Overgangen til nye arbeidstidsordninger og arbeidsformer kan oppleves krevende i en overgangsperiode, og stiller økte krav til tydelige roller, god planlegging og koordinering mellom aktivitetstilbud, bolig og ledelse. Som i andre omstillingsprosesser må det forventes en viss grad av endringsmotstand og risiko for midlertidig økt belastning og sykefravær. Endringene kan også medføre økt sårbarhet ved fravær og økt behov for opplæring av vikarer for å sikre forsvarlig drift og kvalitet i implementeringsfasen. Dette understreker behovet for tydelig ledelsesforankring, god informasjon, aktiv involvering av ansatte samt systematisk oppfølging av arbeidsmiljøet. Det forutsettes at identifiserte risikofaktorer følges opp gjennom ROS analyser og konkrete HMS tiltak i implementeringsfasen.

Medvirkningsprosess under utviklingen av forslag

Det er gjennomført en omfattende og strukturert medvirkningsprosess knyttet til utvikling av forslag til faglig og organisatorisk dreining av aktivitetstilbudet i Livsmestring habilitering. Arbeidet har pågått over tid og har inkludert flere arenaer for involvering av ledere, ansatte, tillitsvalgte, vernetjeneste og bruker- og pårørendeorganisasjoner.

Proessen har bestått av kartlegging av dagens praksis og behov, innhenting av erfaringer fra andre kommuner, samt gjennomføring av workshops og arbeidsgruppemøter med bred deltakelse. Ansatte og ledere har bidratt aktivt med innspill til utvikling av fremtidige løsninger, herunder organisering, aktivitetssinnhold og tilpasning til brukergruppens behov.

Det er videre gjennomført medbestemmelsesmøter, informasjon til, og drøfting med hovedtillitsvalgte og vernetjeneste, samt risiko- og sårbarhetsanalyser knyttet til både deltakere og ansatte.

I drøftingsmøtet ga organisasjonene og vernetjenesten støtte til hovedretningen i forslaget om den faglige dreiningen og en mer samlet organisering av aktivitetstilbudet under én ledelse. Viser til drøftingsnotat og referat fra drøftingsmøtet som er vedlagt saksutredningen.

Bruker- og pårørendeorganisasjoner har vært involvert gjennom egne informasjons- og innspillmøter, og det er lagt til rette for dialog og tilbakemeldinger videre i prosessen.

Innspill fra de ulike medvirkningsarenaene er samlet, vurdert og lagt til grunn for utforming av den foreslåtte modellen, og prosessen videre. Det er lagt opp til fortsatt bred medvirkning i planleggings- og implementeringsfasen.

Proessen videre

Aktivitetstilbudet videreføres med samme formål og tjenestebeskrivelse som i dag, og med en presisering av utvidet målgruppe. Endringene omfatter en faglig dreining og omorganisering, og ikke reduksjon i tjenestenivå eller rettigheter.

I forbindelse med publisering av saken vil det bli sendt ut et informasjonsbrev til pårørende. Det vil i etterkant bli organisert åpne dialogmøter, hvor prosjektleder, ledere i habiliteringstjenesten og representanter fra pårørendeorganisasjonene vil være tilgjengelige for spørsmål, innspill og eventuelle bekymringer. Formålet er å sikre god informasjon, åpen dialog og forutsigbarhet i den videre prosessen.

Det skal utarbeides en plan for hvordan den nye modellen skal implementeres, herunder organisering av ledelse, samhandling mellom bolig og aktivitet, bruk av lokasjoner og arbeidsformer for ansatte. Arbeidet ledes av en dedikert prosjektleder og gjennomføres i samhandling med deltakere, ansatte og pårørendeorganisasjonene. Det vil inngå detaljert planlegging av logistikk, aktiviteter, transportløsninger og lokasjoner som en del av implementeringsarbeidet, og avklaringer gjøres i dialog med berørte parter.

Arbeidet planlegges igangsatt høsten 2026, med målsetting om oppstart i januar 2027, og endringene vil bli evaluert og justert fortløpende. Ansatte, tillitsvalgte, vernetjeneste, brukere og pårørende involveres gjennom etablerte medvirkningsarenaer. Eventuelle endringer for den enkelte tjenestemottaker vurderes individuelt og i tråd med gjeldende regelverk, herunder krav til forsvarlighet, medvirkning og klageadgang. Risiko- og arbeidsmiljøforhold følges opp gjennom ROS-analyser og HMS-tiltak.

For å sikre en forutsigbar og godt koordinert overgang til ny organisering, legges det opp til en trinnvis og involverende prosess fram mot oppstart. Etter politisk behandling vil arbeidet organiseres i ulike faser som skal bidra til både bred medvirkning og gode, individuelle løsninger.

I første fase inviteres deltakere, pårørende, ansatte i bolig og ansatte i aktivitetstilbud til felles samlinger (workshops). Hensikten er å få et felles kunnskapsgrunnlag, og å identifisere hvilke aktiviteter som bør videreføres, videreutvikles eller avsluttes, samt innspill til nye aktiviteter.

I neste fase vil det gjennomføres individuelle avklaringer for den enkelte deltaker. Her vurderes behov, ønsker og forutsetninger i dialog med deltaker, pårørende og ansatte. Målet er å utforme et aktivitetstilbud som gir mestring, deltakelse og en meningsfull hverdag, tilpasset den enkeltes livssituasjon.

Selve implementeringsfasen vil gjennomføres med tett oppfølging av deltakere og ansatte, og med løpende justeringer basert på erfaringer og tilbakemeldinger, i tråd med føringene om videre evaluering og tilpasning i arbeidet.

Etter oppstart vil tilbudet bli evaluert systematisk, og det legges opp til løpende forbedringer i samarbeid med deltakere, pårørende og ansatte. Prosessen skal være dynamisk, slik at tjenestene kan videreutvikles i tråd med behov og erfaringer over tid.

Helseutvalget vil bli holdt orientert om fremdrift i omstillingsarbeidet knyttet til den nye faglige retningen. Dette skjer gjennom de ordinære rapporteringene og i tillegg når oppfølging av Temaplan Helse og omsorg er tema i Helseutvalgets møte i november 2026.

Oppfølging av bystyrets verbalforslag (sak 91/25 punkt 6)

Bystyret har bedt om en sak som viser hvordan aktivitetsmulighetene kan styrkes på tvers av boformer og uavhengig av om tjenestemottakere mottar BPA eller bor i bofellesskap. I tillegg bes det om en vurdering av bemanningssituasjonen og en vurdering av mulighetene den nye baseorganiseringen gir for å tilrettelegge for både frihet og fellesskap.

Saken besvarer hvordan aktivitetsmulighetene kan styrkes og hvilke muligheter den nye organiseringen gir for å legge til rette for både frihet og fellesskap. En helhetlig vurdering av bemanningssituasjonen anbefales gjennomført i etterkant av omstillingen, når effektene av pågående omstillingsprosesser er bedre kjent.

Styrking av aktivitetsmulighetene skjer gjennom en mer fleksibel og helhetlig organisering av aktivitetstilbudet, der ressurser og kompetanse utnyttes på tvers av enheter og boformer. Ved å ta i bruk flere arenaer, som bolig og nærmiljø, er hensikten å øke tilgjengeligheten og muligheten for å tilpasse aktivitetene til den enkeltes behov og interesser, uavhengig av boform eller tjenesteorganisering. Mer differensierte tilbud, inkludert både skjermede og arbeids- og produksjonsrettede aktiviteter, gir bedre treffsikkerhet mot en mer sammensatt brukergruppe.

Utvidede åpningstider og økt variasjon i aktiviteter bidrar til bedre kontinuitet og flere deltakelsesmuligheter. Modellen legger også til rette for brukerdrevne aktiviteter og økt medvirkning, samt inkludering av personer som i dag står utenfor eksisterende tilbud. Økt bruk av bolig og nærmiljø som aktivitetsarena reduserer samtidig barrierer knyttet til transport og tilgjengelighet, og gir et mer sammenhengende og individuelt tilpasset tilbud.

Den nye baseorganiseringen legger bedre til rette for økt selvstendighet, ved at støtten tilpasses mer presist til den enkeltes behov og forutsetninger. Målet er å gi riktig støtte til rett tid, slik at tjenestemottakerne får oppleve mestring og i større grad kan utvikle egne ferdigheter. Samtidig gir denne organiseringen bedre forutsetninger for å etablere fellesskap på tvers av boliger, der tjenestemottakere kan delta i aktiviteter og sosiale sammenhenger uavhengig av bosted. Dette kan bidra til relasjoner og samspill der personalet i mindre grad er en aktiv del av samhandlingen, og der tjenestemottakerne i større grad kan bygge relasjoner seg imellom. Gjennom økt fokus på å identifisere og ta i bruk tjenestemottakernes iboende ressurser, legger baseorganiseringen til rette for større grad av deltakelse, ansvar og opplevelse av egen mestring.

Foreslåtte endringer i aktivitetstilbudet understøtter intensjonen i baseorganiseringen ved å legge til rette for en differensiering av tilbudet og bedre tilpasset nivå for den enkelte.

Juridisk grunnlag

De foreslåtte endringene gjelder organisering og innretning av aktivitetstilbudet, og innebærer i utgangspunktet ingen endring i tjenestemottakernes generelle rettighetsnivå. Aktivitetstilbud er ikke en lovpålagt tjeneste, men anses som et viktig supplement til øvrige tjenester og har stor betydning for livskvalitet, mestring og deltakelse. Endringene har som mål å sikre et mer helhetlig, fleksibelt og bærekraftig tilbud innenfor gjeldende regelverk og kommunens samlede rammer.

Eventuelle justeringer som berører den enkelte tjenestemottaker vil bli vurdert og håndtert gjennom individuelle vedtak, i tråd med gjeldende lov- og regelverk, herunder krav til forsvarlighet, medvirkning og dokumentasjon. Dette innebærer at individuelle behov og forutsetninger skal ligge til grunn for beslutninger om tjenestens omfang og innhold. Forhold knyttet til transport vil vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle, i samarbeid med relevante instanser, og basert på gjeldende kriterier og ansvarsfordeling.

Økonomiske konsekvenser

Den faglige dreiningen og omlegging av aktivitetstilbudet planlegges innenfor vedtatte budsjettrammer.

Den faglige dreiningen legger til rette for et redusert samlet transportbehov gjennom bedre samordning mellom bolig og aktivitet, mer lokal gjennomføring av aktiviteter og økt bruk av deltakernes egne biler der dette er hensiktsmessig og forsvarlig. Samtidig vil modellen gi et økt bilbehov knyttet til planlagte aktiviteter og for å sikre nødvendig mobilitet i tjenestene. Det er på nåværende tidspunkt for tidlig å si noe om totalbildet når det gjelder transportløsninger.

Når det gjelder utvikling av lokaler til aktivitetstilbud er dette et pågående arbeid og vil bli vurdert i forbindelse med rulleringen av investeringsbehov i kommende økonomiplaner.

Når det gjelder personalressurser, vil det i modellen være en reduksjon på totalt to avdelingsledere. Disse ressursene vil bli omfordelt. Dette ivaretas i prosesser som er planlagt i nært samarbeid med tillitsvalgte.

Økonomiske konsekvenser som kan påvirke budsjetttrammene følges opp i forbindelse med rullering av økonomiplaner.

Uttalelse fra rådene

Saken legges frem for behandling i Eldrerådet og Rådet for personer med funksjonsnedsettelse i deres møter 4. juni.

Medvirkning med innbyggere/brukerrepresentanter

Det ble gjennomført møte med bruker- og pårørendeorganisasjoner i mars, hvor hensikten var å informere om planlagte endringer i aktivitetstilbudet i habilitering. I møtet ble forslag til ny modell lagt frem, og organisasjonene ble invitert til å gi innspill på innholdet i forslaget.

Tilbakemeldinger fra Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU)

NFU Kristiansand lokallag gir uttrykk for at den foreslåtte modellen for aktivitetstilbud fremstår som interessant, men peker samtidig på flere vesentlige utfordringer som må håndteres for å sikre kvalitet og et forsvarlig tilbud.

NFU understreker betydningen av at deltakerne settes i sentrum, med individuelt tilpassede tilbud og fokus på trygghet, forutsigbarhet og en meningsfull hverdag. Det uttrykkes bekymring for at redusert bemanning og stramme økonomiske rammer kan gå ut over kvaliteten i oppfølgingen.

Transport og logistikk trekkes frem som en særskilt utfordring, med behov for avklaringer knyttet til reisevei, kostnader og tilgang på biler. NFU anbefaler mer lokale løsninger for å redusere belastning for deltakerne.

Lokallaget er positive til et styrket fokus på arbeid og produksjon for deltakere med arbeidsevne, og peker på manglende kapasitet innen VTA. Det fremheves at aktivitetstilbudene må bidra til utvikling og ikke fungere som oppbevaring.

NFU stiller spørsmål ved konsekvenser for ansatte og bofellesskap, særlig knyttet til arbeidstid og omorganisering, og understreker viktigheten av god dialog og involvering av de ansatte. Avslutningsvis ber NFU om videre involvering i prosessen og ønsker fortsatt dialog gjennom møter og medvirkningsarenaer.

Videre samhandling

I mai ble det holdt et oppfølgingsmøte med bruker- og pårørendeorganisasjonene, med formål å gjennomgå innspill og bekymringer som var løftet i tidligere møte, samt drøfte mulige tiltak og fremdriftsplan for det videre arbeidet. I møtet ble det også innhentet innspill til hvordan og når felles informasjon til pårørende og deltakere bør gjennomføres. Innspillene fra møtet tas videre i styringsgruppen som grunnlag for beslutninger knyttet til videre informasjons- og involveringsprosess.

HMS/ Folkehelse

Se konsekvenser for deltakere og ansatte.

Vurdering og konklusjon

Foreslått faglig dreining og organisering av aktivitetstilbudet i habiliteringstjenesten er en oppfølging som vurderes å være i tråd med bystyrets vedtak i sak 90/24 om omstilling og budsjetttilpasning, samt sak 91/25, vedtakspunkt 6 om styrking av aktivitetsmuligheter på tvers av boformer. Forslaget bygger på nasjonale faglige anbefalinger og et tydelig habiliteringsfaglig perspektiv, med vekt på mestring, selvstendighet, deltakelse og livskvalitet.

Den foreslåtte modellen legger til rette for et mer differensiert og individuelt tilpasset aktivitetstilbud, som i større grad ivaretar variasjonen i brukergruppens behov og forutsetninger. Samtidig gir modellen økt fleksibilitet i bruk av ressurser, bedre utnyttelse av samlet kompetanse og styrket samhandling på tvers av aktivitetstilbud og bolig. Dette vurderes å gi et bedre grunnlag for likeverdige og bærekraftige tjenester over tid.

Forslaget legger til rette for styrkede aktivitetsmuligheter uavhengig av boform og tjenesteorganisering, og tydeliggjør hvordan den nye organiseringen kan bidra til både økt selvstendighet og fellesskap. Samtidig er det gjort en faglig vurdering av at en helhetlig gjennomgang av bemanningssituasjonen bør gjennomføres etter at omstillingen er implementert, når effektene av endringene er bedre kjent.

Det vurderes at foreslått retning innebærer en nødvendig og hensiktsmessig tilpasning av tjenesten til fremtidige behov og rammebetingelser. Endringsprosessen medfører imidlertid risiko, særlig knyttet til implementeringsfasen når det gjelder arbeidsmiljø og ivaretagelse av deltakernes behov i en overgang. Det forutsettes derfor tett oppfølging, god involvering av brukere, pårørende og ansatte, samt systematisk arbeid med risikoreduserende tiltak gjennom hele innføringsperioden. Det er ansatt en egen prosjektleder som følger dette tett. Det legges til grunn at Helseutvalget holdes orientert om fremdrift og utvikling gjennom ordinær rapportering.

De økonomiske konsekvensene vurderes å kunne håndteres innenfor eksisterende rammer, gjennom mer effektiv organisering og bedre ressursutnyttelse. Dette forutsatt at tiltakene følges opp i tråd med plan og at gevinstene realiseres gradvis.

På denne bakgrunn anbefales det at:

1. *Bystyret slutter seg til faglig retning for utvikling av aktivitetstilbudet på habiliteringsfeltet*
2. *Bystyret slutter seg til de foreslåtte prosesser for samhandling med brukere, pårørende, organisasjoner og ansatte*
3. *Økonomiske konsekvenser innarbeides ved rullering av økonomiplaner*
4. *Helseutvalget holdes orientert om fremdrift i forbindelse med tertialrapporteringer*

Punkt 29/26: Vurdering av vedtatt plan for etableringstidspunkt og konkurranseutsetting av neste sykehjem - Oppfølging av verbalvedtak 26-10

Bilag

Vedtak Eldre, 04062026, Sak 27/26, Vurdering av vedtatt plan for etableringstidspunkt og konkurranseutsetting av neste sykehjem - Oppfølging av verbalvedtak 26-10

Vedtak PSU, 09062026, Sak 13/26, Vurdering av vedtatt plan for etableringstidspunkt og konkurranseutsetting av neste sykehjem - Oppfølging av verbalvedtak 26-10

Vedtak HELSEUTV, 09062026, Sak 31/26, Vurdering av vedtatt plan for etableringstidspunkt og konkurranseutsetting av neste sykehjem - Oppfølging av verbalvedtak 26-10

Vedtak Form, 10062026, Sak 51/26, Vurdering av vedtatt plan for etableringstidspunkt og konkurranseutsetting av neste sykehjem - Oppfølging av verbalvedtak 26-10

Vedtak byst, 17062026, Sak 67/26, Vurdering av vedtatt plan for etableringstidspunkt og konkurranseutsetting av neste sykehjem - Oppfølging av verbalvedtak 26-10



Dato 22. mai 2026
Saksnr.: 2025019163-23
Saksbehandler Ilse Van Lingen
Godkjent av Brede Skaalerud
Camilla Bruno Dunsæd

Saksgang

Råd for personer med funksjonsnedsettelse
Eldrerådet
Partssammensatt utvalg
Helseutvalget
Formannskapet
Bystyret

Møtedato

04.06.2026
04.06.2026
09.06.2026
09.06.2026
10.06.2026
17.06.2026

Vurdering av vedtatt plan for etableringstidspunkt og konkurranseutsetting av neste sykehjem - Oppfølging av verbalvedtak 26-10

Forslag til vedtak

1. Bystyret tar saken til orientering
2. Bystyret opprettholder vedtatt plan for konkurranseutsetting av Omsorgssenter 2033, jfr. Økonomiplan 2026- 2029

Sammendrag

Saken følger opp Verbalvedtak 2026-10 om offentlig/privat samarbeid og vurderer muligheten for at neste sykehjem driftes av private og/eller ideelle aktører, samt om etableringen kan framskyndes.

Kristiansand kommune er i gang med bygging av Randesund omsorgssenter, hvor det etableres 58 nye sykehjemsplasser. Videre er det planlagt utbygging i Strømmehaven med opptil 84 sykehjemsplasser integrert i et landsbykonsept, med ferdigstilling i 2031. Disse plassene er vedtatt og planlegges med kommunal drift. Det er vurdert som strategisk viktig å videreføre Strømmehaven som et samlet driftskonsept der ulike typer heldøgns omsorgsplasser samhandler om dette særskilte omsorgstilbudet.

Etter Strømmehaven er neste prosjekt «Omsorgssenter 2033», som er planlagt ferdigstilt i 2033 med 120–144 sykehjemsplasser. Dette er prosjektet som er vedtatt med konkurranseutsetting av tjenesten og vurderes som godt egnet for privat drift fordi det skal etableres som et frittstående omsorgssenter på ny lokasjon.

Kommunedirektøren vurderer at det ikke er rom for å framskynde dette nye omsorgssenteret. Begrunnelsen er behovet for å treffe riktig kapasitet, unngå at prosjektene overlapper i tid og hensynet til kommunens lånebelastning. Det er også lagt til grunn at forberedelser til konkurranseutsetting av drift bør starte i 2029, blant annet for å sikre tilstrekkelig kompetanse og dra nytte av erfaringer fra konkurranseutsetting av fritt brukervalg i hjemmesykepleien.

Konklusjonen er at for å sikre riktig kapasitet, bærekraftig utvikling og økonomisk handlingsrom anbefaler kommunedirektøren at vedtatt plan opprettholdes, med konkurranseutsetting av tjenesten og ferdigstilling av «Omsorgssenter 2033» i tråd med vedtatt Økonomiplan.

Saksutredning

Bakgrunn for saken

Denne saken svarer ut den delen av **Verbalvedtak 2026-10 Offentlig/privat samarbeid neste sykehjem** som omhandler tjenestedrift av omsorgssenter:

Bystyret ber administrasjonen om en vurdering av at neste sykehjem både bygges og driftes av private og/eller ideelle aktører. Vurderingen skal også synliggjøre eventuelle muligheter for å framskynde arbeidet med bygging og drift.

I sak til Helseutvalget 2025019163-7 *Oppfølging av vedtatt Økonomiplan 2026-2029 for Helse og mestring* er vedtatt at direktør for Helse og mestring før sommeren legger frem en sak som synliggjør og vurderer mulighetene for offentlig-privat samarbeid (OPS) om drift av sykehjemsplasser som er skissert i gjeldende økonomiplan.

Den delen av verbalvedtaket som omhandler bygging av nytt sykehjem håndteres av direktør for by- og stedsutvikling. Oppdatert utredning om OPS for bygging av sykehjem legges fram på et senere tidspunkt og omtales ikke i denne saken.

Direktør for Helse og mestring har satt i gang arbeidet med Behovsplan for omsorgssentre som vil omhandle når og hvordan kommunen best kan sikre tilstrekkelig utvikling av heldøgns omsorgsplasser i tråd med fremtidig behov. Utredningen vil være et viktig kunnskapsgrunnlag for neste investeringsrullering. Planen skal ferdigstilles desember 2026 og vil bli lagt frem til politisk orientering.

I denne saken gis det en oversikt over pågående og planlagte byggeprosjekter, samt vurderinger knyttet til eventuelt å kunne fremskynde arbeidet med etablering av privat drift.

Pågående byggeprosjekter og neste sykehjem

Kristiansand kommune gjennomfører per i dag byggeprosjektet for Randesund omsorgssenter. Det bygges 58 nye sykehjemsplasser i tilknytning til 18 eksisterende omsorgsboliger. I mai 2027 åpner de første 28 av disse nye sykehjemsplasser.

Planlegging av utbygging av nye sykehjemsplasser i Strømmehaven er påbegynt. Jfr. også Bystyresak 27. Mai 2026 (sak 2025019163-12) der det er foreslått å erstatte omsorgsboliger i leilighet med flere nye sykehjemsplasser. Tidlig fase konseptutredning, som er den første fasen i prosjektering av et nytt bygg, er gjennomført. Det skal bygges opp til 84 sykehjemsplasser i tilknytning til omsorgsboligene. Sykehjemsplassene skal være en integrert del av landsbykonseptet i Strømmehaven. Det betyr at beboerne i sykehjemmet også tar del i felles aktivitetstilbud, og kan benytte restauranten, butikken, frisør og fotterapeut. Bygningsmassen skal utformes slik at den bidrar til å opprettholde ringbebyggelsen og de trygge indre utearealene. Byggeprosjektet er planlagt ferdigstilt i 2031.

I tråd med gjeldende vedtak er det planlagt for kommunal drift i sykehjemsplassene i Strømmehaven, i direkte samhandling med omsorgsboligene og som del av landsbykonseptet. Kommunedirektøren har vurdert det som strategisk viktig og effektivt å videreføre Strømmehaven som et samlet kommunalt driftskonsept. Begrunnelsen er at det er av avgjørende betydning for landsbykonseptet at de ulike typer heldøgns omsorgsplasser bidrar til og samhandler om dette særskilte omsorgstilbudet.

Etter utbygging i Strømmehaven er det planlagt for et neste omsorgssenter. Det er strategisk viktig at nye heldøgns omsorgsplasser etableres på riktig tidspunkt – verken for tidlig eller for sent - basert på utviklingen av behovet for denne type tjenester. Ved rullering av Økonomiplan gjør kommunedirektøren årlig nye vurderinger av utviklingen av behovet for heldøgns omsorgsplasser, og sammenhengen med planlagte investeringsprosjekter.

Med utgangspunkt i utviklingen av kapasitetsbehov, tidspunkt og omfang i byggeprosjektene på Randesund omsorgssenter og i Strømmehaven, har det både i 2024 og 2025 vært hensiktsmessig å vedta forskyvning av ferdigstilling av omsorgssenteret som i 2023 var planlagt ferdigstilt i 2029. I vedtatt Økonomiplan 2026-2029 er denne investeringen planlagt ferdigstilt i 2033 med 120-144 sykehjemsplasser.

Det er dette prosjektet som er vedtatt med konkurranseutsetting av tjenesten. Bygget er planlagt som et frittstående nytt omsorgssenter på en ny lokasjon og dermed vurdert som godt egnet for privat drift.

Utviklingsplanene for heldøgns omsorgsplasser relatert til privat drift, er i tillegg til vedtatte økonomiplaner forankret i følgende tidligere vedtak:

- 2016: Bystyresak 201605833 - Vurdering av OPS på bygg og konkurranseutsetting av helse- og omsorgstjenester i 40 nye omsorgsboliger, samt vurdering av tidspunkt for ferdigstilling av nytt sykehjem.
- 2022: Bystyresak 2022004027-1 Offentlig-privat samarbeid for bygging og drift av kommunens neste omsorgssenter
- 2023: Bystyresak 2022004027-8 Vurdering av OPS som modell for nytt omsorgssenter.

Vurderinger av muligheten for å framskynde etablering av neste sykehjem

Også i årets rullering og fremtidige rulleringer av investeringsbudsjettet i Økonomiplan vil det bli gjort vurderinger av utviklingen av behovet for heldøgns omsorgsplasser, og sammenhengen med planlagte investeringsprosjekter.

Utbygging av Strømmehaven med opp til 84 sykehjemsplasser er planlagt ferdigstilt i 2031. Det er per i dag ikke tatt stilling til om det er hensiktsmessig å åpne alle plassene samtidig, eller om det anbefales å åpne i faser, på samme vis som dette er gjort i Kleplandstunet og planlegges gjennomført i Randesund omsorgssenter.

Investeringsprosjektet «Omsorgssenter 2033» er per i dag planlagt med ferdigstilling kun 2 år etter ferdigstilling av utbyggingen i Strømmehaven. Kommunedirektøren vurderer derfor at det ikke er mulighet for å fremskynde dette nye omsorgssenteret, verken med tanke på å treffe på riktig kapasitet, eller med utgangspunkt i kommunens lånebelastning.

I arbeidet med Behovsplan for omsorgssentre som ferdigstilles desember 2026, vil det blant annet bli vurdert hvilke muligheter kommunen har for utbygging av heldøgns omsorgsplasser på eksisterende adresser. Disse mulighetene vil også bli vurdert opp mot investeringsprosjektet med planlagt ferdigstilling i 2033. Dette er beskrevet i vedtatt Økonomiplan 2026-2029.

I forbindelse med konkurranseutsetting av tjenesten i et sykehjem, er det i vedtatt økonomiplan lagt til grunn et estimert behov for personalressurser 4 år i forkant av etablering. Arbeidet innebærer å forberede og gjennomføre konkurransen, og planlegge oppstart med valgt leverandør. I vedtatt budsjett er dette lagt inn fra 2029.

I 2029 vil Kristiansand kommune ha gjort seg erfaringer med konkurranseutsetting i forbindelse med fritt brukervalg av hjemmesykepleie. Det vil være de samme fagressursene som vil være involvert i disse konkurransene. Erfaringene fra fritt brukervalg av hjemmesykepleie vil derfor være et godt grunnlag som kan bidra til kvalitetssikring av en ny konkurranseutsetting. Med hensyn til kapasitet er det også viktig å sikre at disse omfattende prosessene ikke sammenfaller i tid.

Juridisk grunnlag

Ikke relevant.

Økonomiske konsekvenser

En eventuell endring av tidspunkt for ferdigstilling av nye heldøgns omsorgsplasser vil ha konsekvenser for både investeringsbudsjettet, lånebelastningen, samt driftsbudsjettet for tjenesten i helse og mestring. Det er derfor nødvendig at slike beslutninger håndteres i forbindelse med rullering av Økonomiplan.

Uttalelse fra rådene (Eldrerådet, Rådet for personer med funksjonsnedsettelse, Studentutvalget og Ungdommens bystyre)

Saken vil bli behandlet i Eldrerådet og Rådet for personer med funksjonsnedsettelse 4. Juni 2026.

Barn og unges interesser

Ikke relevant

Medvirkning med innbyggere/brukerrepresentanter

Ikke relevant

Klima- og miljøkonsekvenser

Det er ingen direkte Klima- og miljøkonsekvenser av forslag til vedtak i denne saken.

Miljøkonsekvenser ved bygging av nytt omsorgssenter som er planlagt i 2033 vil tas til vurdering i utarbeidelse av Behovsplan for omsorgssentre som blir ferdigstilt desember 2026

HMS/Folkehelse

Ikke relevant

Vurdering og konklusjon

For å sikre riktig kapasitet på heldøgns omsorgsplasser, bærekraftig utvikling av omsorgssentrene og overholde lånetaket i tilknytning til investeringsbudsjettet, er det nødvendig å se de ulike planlagte byggeprosjektene for heldøgns omsorgsplasser i en sammenheng.

I tråd med vedtatt Økonomiplan er prosjektet «Omsorgssenter 2033» det neste byggeprosjektet etter ferdigstilling av Randesund omsorgssenter og nye sykehjemsplasser i landsbykonseptet i Strømmehaven. Det er Omsorgssenter 2033 som skal ha privat drift av tjenesten, i et frittstående bygg på ny lokasjon. Tilrettelegging for gjennomføring av konkurransen er planlagt startet opp i 2029.

Randesund omsorgssenter åpner i to faser for å treffe best mulig på riktig kapasitet. Det vil kunne bli aktuelt å gjøre det samme i Strømmehaven. Det er viktig at neste omsorgssenter ikke overlapper i tid.

Kommunedirektøren vurderer derfor at det ikke er rom for å fremskynde dette nye omsorgssenteret, verken med tanke på å treffe på riktig kapasitet, eller med hensyn til kommunens lånebelastning.

Kommunedirektøren anbefaler at Bystyret opprettholder gjeldende plan for utvidelse av heldøgns omsorgsplasser med konkurranseutsetting av tjenesten i omsorgssenteret som i vedtatt Økonomiplan 2026-2029 er planlagt ferdigstilt i 2033.

Punkt 30/26: Forvaltningsrevisjon av BPA i Kristiansand kommune – oppfølging av Bystyrets vedtak

Bilag

Vedtak OPPV, 09062026, Sak 26/26, Forvaltningsrevisjon av BPA i Kristiansand kommune – oppfølging av Bystyrets vedtak

Vedtak HELSEUTV, 09062026, Sak 30/26, Forvaltningsrevisjon av BPA i Kristiansand kommune – oppfølging av Bystyrets vedtak

Vedtak Form, 10062026, Sak 49/26, Forvaltningsrevisjon av BPA i Kristiansand kommune – oppfølging av Bystyrets vedtak

Vedtak , 02062026, Sak 30/26, Forvaltningsrevisjon av BPA i Kristiansand kommune – oppfølging av Bystyrets vedtak

Vedtak Eldre, 04062026, Sak 28/26, Forvaltningsrevisjon av BPA i Kristiansand kommune – oppfølging av Bystyrets vedtak

Vedtak byst, 17062026, Sak 69/26, Forvaltningsrevisjon av BPA i Kristiansand kommune – oppfølging av Bystyrets vedtak

Forvaltningsrevisjon BPA Kristiansand kommune



SAKSPROTOKOLL

Arkivsak-dok. 2024023807
Saksbehandler Hans Petter L Breistein

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Ungdommens bystyre - arbeidsutvalget 2025-26	02.06.2026	30/26
2 Eldrerådet	04.06.2026	28/26
3 Råd for personer med funksjonsnedsettelse	04.06.2026	30/26
4 Helseutvalget	09.06.2026	30/26
5 Oppvekstutvalget	09.06.2026	26/26
6 Formannskapet	10.06.2026	49/26
7 Bystyret	17.06.2026	

FORVALTNINGSREVISJON AV BPA I KRISTIANSAND KOMMUNE – OPPFØLGING AV BYSTYRETS VEDTAK

RÅD FOR PERSONER MED FUNKSJONSNEDETTELSE HAR BEHANDLET SAKEN I MØTE 04.06.2026 SAK 30/26

Råd for personer med funksjonsnedsettelses uttalelse:

1. Råd for personer med funksjonsnedsettelse støtter styrking av BPA og tjenester som skal bidra til sosial deltakelse, aktivitet, selvbestemmelse og likestilling for personer med funksjonsnedsettelse.
2. Rådet forutsetter at oppfølgingen av bystyrets vedtak om å gå fra en streng til en god og rettferdig tjenestetildeling skal baseres på individuelle og helsefaglig begrunnede vurderinger av den enkeltes faktiske behov.
3. Rådet understreker at likebehandling innebærer like faglige og juridiske vurderingsprinsipper, men ikke standardisert eller likt tjenesteomfang.
4. Rådet ber om at de foreslåtte midlene benyttes til styrking av tjenestene og at ressursene fordeles gjennom individuelle behovsvurderinger basert på dokumenterte helsefaglige bistandsbehov.
5. Styrkingen av tjenestene skal bidra til økt deltakelse, selvbestemmelse og mulighet for et aktivt samfunnsliv i tråd med gjeldende lovverk, CRPD og bystyrets vedtak i sak om forvaltningsrevisjon av BPA.
6. Kommunedirektøren bes sikre at tildeling av tjenester og eventuelle tillegg i timetall skjer gjennom individuell saksbehandling der helsefaglige vurderinger og dokumenterte behov er styrende for vedtak. Dette skal sikre at avsatte midler og eventuelle tilleggstimer tilkommer brukere med faktiske og dokumenterte bistandsbehov og bidra til den praksisendringen bystyret har vedtatt fra en streng til en god og rettferdig tjenestetildeling. Standardiserte tilleggsordninger eller generelle trinnmodeller skal ikke benyttes som erstatning for individuell vurdering.

7. Rådet ber om at nødvendige endringer i saksbehandlingspraksis iverksettes umiddelbart, herunder:
 - Styrket individuell vurdering av helsefaglig dokumenterte behov.
 - Tydelig vektlegging av brukers egne mål, funksjonsnivå og behov for deltakelse og selvbestemmelse.
 - Sikring av at likebehandling forstås som vurderingslikhet og ikke tjenesteomfang.
 8. Råd for personer med funksjonsnedsettelse holdes kvartalsvis orientert om utviklingen i saksbehandlingstid, brukererfaringer og effekten av tiltakene.
 9. Rådet forutsetter at dette arbeidet igangsettes uten opphold og ikke avventer nye modeller eller ytterligere utredninger.
 10. Rådet legger til grunn at de avsatte midlene skal bidra til den praksisendringen bystyret har vedtatt, fra en streng til en god og rettferdig tjenestetildeling inkludert tjenester organisert som BPA. Rådet forutsetter at økte ressurser omsettes i individuelt tilpassede og behovsbaserte vedtak, basert på dokumenterte og helsefaglig vurderte bistandsbehov.
- (Enst.)

10 av 11 repr. til stede.

Forslag:

Leder Fredrik Løkke fremmet følgende forslag:

- «1. Råd for personer med funksjonsnedsettelse støtter styrking av BPA og tjenester som skal bidra til sosial deltakelse, aktivitet, selvbestemmelse og likestilling for personer med funksjonsnedsettelse.
2. Rådet forutsetter at oppfølgingen av bystyrets vedtak om å gå fra en streng til en god og rettferdig tjenestetildeling skal baseres på individuelle og helsefaglig begrunnede vurderinger av den enkeltes faktiske behov.
3. Rådet understreker at likebehandling innebærer like faglige og juridiske vurderingsprinsipper, men ikke standardisert eller likt tjenesteomfang.
4. Rådet ber om at de foreslåtte midlene benyttes til styrking av tjenestene og at ressursene fordeles gjennom individuelle behovsvurderinger basert på dokumenterte helsefaglige bistandsbehov.
5. Styrkingen av tjenestene skal bidra til økt deltakelse, selvbestemmelse og mulighet for et aktivt samfunnsliv i tråd med gjeldende lovverk, CRPD og bystyrets vedtak i sak om forvaltningsrevisjon av BPA.
6. Kommunedirektøren bes sikre at tildeling av tjenester og eventuelle tillegg i timetall skjer gjennom individuell saksbehandling der helsefaglige vurderinger og dokumenterte behov er styrende for vedtak. Dette skal sikre at avsatte midler og eventuelle tilleggstimer tilkommer brukere med faktiske og dokumenterte bistandsbehov og bidra til den praksisendringen bystyret har vedtatt fra en streng til en god og rettferdig tjenestetildeling. Standardiserte tilleggsordninger eller generelle trinnmodeller skal ikke benyttes som erstatning for individuell vurdering.
7. Rådet ber om at nødvendige endringer i saksbehandlingspraksis iverksettes umiddelbart, herunder:
 - Styrket individuell vurdering av helsefaglig dokumenterte behov.
 - Tydelig vektlegging av brukers egne mål, funksjonsnivå og behov for deltakelse og selvbestemmelse.
 - Sikring av at likebehandling forstås som vurderingslikhet og ikke tjenesteomfang.
8. Råd for personer med funksjonsnedsettelse holdes kvartalsvis orientert om utviklingen i saksbehandlingstid, brukererfaringer og effekten av tiltakene.
9. Rådet forutsetter at dette arbeidet igangsettes uten opphold og ikke avventer nye modeller eller ytterligere utredninger.
10. Rådet legger til grunn at de avsatte midlene skal bidra til den praksisendringen bystyret har vedtatt, fra en streng til en god og rettferdig tjenestetildeling inkludert tjenester organisert som BPA. Rådet forutsetter at

økte ressurser omsettes i individuelt tilpassede og behovsbaserte vedtak, basert på dokumenterte og helsefaglig vurderte bistandsbehov.»

Voteringer:

Leder Fredrik Løkke sitt forslag ble enstemmig vedtatt.

Kommunedirektørens innstilling ble ikke votert over.

05.06.2026

Punkt .: Referatsaker

Punkt R-16/26: Detaljregulering, Marviksletta BKHF2 og BKHF3 - offentlig ettersyn

Bilag

1522_01 Plankart - 27.03.26

1522_02 Bestemmelser 27.03.2026

1522_03 Planbeskrivelse 27.03.2026

Saksfremlegg

Saksprotokoll 07052026, Sak 85/26

1522_04 Illustrasjonsvedlegg_27.03.26

1522_05 Soldiagrammer og sol-skyggeanalyse 27.03.2026

1522_06 Illustrasjonsplan_27.03.26

1522_07 Faseplaner_27.03.2026

1522_08 VA-Notat_rev.16.3.2026

1522_09 H01 VA-plan

1522_10 Veitegninger_sist rev. 16.04.2026

1522_11 ROS-sjekkliste

1522_12 Blågrønn faktor_rev26.02.2026

1522_13 Miljøgeologisk rapport 04.07.2025

1522_14 Klimagassrapport 30.09.25

1522_15 Luftkvalitetsutredning 02.04.2025

1522_16 Mikroklimaanalyse 08.09.2025

1522_17 Mobilitetsplan - 21.04.2026

1522_18 Støyrappport 27.03.2026

1522_19 Trafikkanalyse 20.12.2024

1522_20 Trafikkanalyse 20.12.2024 - Vedlegg - arealberegninger

1522_21 Inkomne merknader

1522_22 Referater fra medvirkning

Adresseliste Marviksletta BKHF2 og BKHF3 - Offentlig ettersyn



Kristiansand
kommune

Se adresseliste

Vår ref.:
PLAN-25/00196-99
(Bes oppgitt ved henvendelse)
Deres ref.:

Dato
19.05.2026

Detaljregulering, Marviksletta BKHF2 og BKHF3 - offentlig ettersyn

Areal- og miljøutvalget vedtok 07.05.2026 å legge forslag til detaljregulering for Marviksletta BKHF2 og BKHF3 ut til offentlig ettersyn - også kalt høring - i tråd med plan- og bygningsloven § 12-10.

Hensikten med planen er å utvikle to felt innenfor områdereguleringsplanen for Marviksletta med kvartalsbebyggelse i 4 til 6 etasjer med bolig, dagligvarehandel, utadretta næring, bevertning og kontor.



Planområdet

Sikker digital post
www.kristiansand.kommune.no/eDialog

E-postadresse
post.byutvikling@kristiansand.kommune.no

Postadresse
Postboks 4
4685 Nodeland

Besøksadresse
Rådhuskvarteret,
Rådhusgata 18

Kommunalområde
Plan

Saksbehandlers
telefonnummer:
45189240

Telefon
38 07 50 00

Nettadresse
kristiansand.kommune.no

Org. nummer NO985713529

Selve planforslaget (plankart, bestemmelser og planbeskrivelse) og sakens mest sentrale dokumenter finner du på vår hjemmeside www.kristiansand.kommune.no/offentlig-ettersyn.

Dette brevet sendes til alle grunneiere, berørte naboer og offentlige myndigheter for at de skal få anledning til å komme med sine kommentarer. Det er nå du som berørt part har mulighet til å påvirke hvordan planen blir til slutt. Derfor er det viktig at du setter deg inn i planforslaget på kommunens hjemmeside, og kommer med dine kommentarer i løpet av høringen. Høringsperioden er fra 23.05. til 04.07.2026. Høringsuttalelsen din blir vurdert og kommentert i sakspapirene til areal- og miljøutvalget og bystyret og besvares ikke skriftlig. Etter at bystyret eventuelt har vedtatt detaljreguleringen, sendes melding om vedtaket til deg og de andre berørte partene. I samme brev får du også informasjon om hvilke muligheter du har til å klage på vedtaket.

Dersom planen vil ha innvirkning for eventuelle leietakere, ber vi deg informere disse.

I forbindelse med høringsperioden vil det bli **åpent kontor** den **08.06.2026** på Wilds Minne skole, hvor forslagstiller og saksbehandler vil sitte tilgjengelig **fra kl. 15:00 til 17:30** for å svare på spørsmål eller gi informasjon om planforslaget.

Du må sende synspunktene dine til plan og bygg innen 04.07.2026. Vennligst merk innspillet med kommunens referansenummer.

På vår hjemmeside www.kristiansand.kommune.no/plan-personopplysninger/ finner du informasjon om hvordan vi behandler personopplysninger som du sender inn til oss.

Dersom du har spørsmål eller ønsker å få tilsendt noen av høringsdokumentene på papir kan du kontakte saksbehandler Gisela Nilsen, tlf. 45 18 92 40, e-post: gisela.nilsen@kristiansand.kommune.no.

Med vennlig hilsen

Gisela Nilsen
Saksbehandler
Sign.

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ingen signatur

Offentlige etater får høringsdokumentene tilsendt som vedlegg til dette brevet. Private mottakere finner dokumentene på kommunens hjemmeside.

Vedlegg:

1522_01 Plankart - 27.03.26
1522_02 Bestemmelser 27.03.2026
1522_03 Planbeskrivelse 27.03.2026

Saksfremlegg

Saksprotokoll 07052026, Sak 85/26

1522_04 Illustrasjonsvedlegg_27.03.26

1522_05 Soldiagrammer og sol-skyggeanalyse 27.03.2026

1522_06 Illustrasjonsplan_27.03.26

1522_07 Faseplaner_27.03.2026

1522_08 VA-Notat_rev.16.3.2026

1522_09 H01 VA-plan

1522_10 Veitegninger_sist rev. 16.04.2026

1522_11 ROS-sjekkliste

1522_12 Blågrønn faktor_rev26.02.2026

1522_13 Miljøgeologisk rapport 04.07.2025

1522_14 Klimagassrapport 30.09.25

1522_15 Luftkvalitetsutredning 02.04.2025

1522_16 Mikroklimaanalyse 08.09.2025

1522_17 Mobilitetsplan - 21.04.2026

1522_18 Støyrapport 27.03.2026

1522_19 Trafikkanalyse 20.12.2024

1522_20 Trafikkanalyse 20.12.2024 - Vedlegg - arealberegninger

1522_21 Inkomne merknader

1522_22 Referater fra medvirkning

Adresseliste Marviksletta BKHF2 og BKHF3 - Offentlig ettersyn

Kopi til:

A-LAB AS

Punkt R-17/26: 1689 Detaljregulering, Bergshei sol- og batteripark - offentlig ettersyn

Bilag

1. Plankart
2. Bestemmelser
3. Planbeskrivelse
4. Saksfremlegg
5. Saksprotokoll
6. Illustrasjoner og snitt
7. Overordnet konsekvensutredning, sist datert 24.03.2026
8. Konsekvensutredning - naturmangfold, sist datert 25.03.2026
9. Konsekvensutredning - landskap, sist datert 24.03.2026
10. Konsekvensutredning - friluftsliv, sist datert 24.03.2026
11. Støyvurdering, sist datert 17.03.2026
12. Arkeologisk registrering, sist datert 21.08.2025
13. Beredskapsplan for Bergshei, sist datert 25.03.2026
14. Arealstrategi og alternative områder, sist datert 19.03.2026
15. Detaljert plan for nedmontering, istandsetting og tilbakeføring av natur.
16. Rapport vannmiljø, sist datert 04.11.25
17. Klimabudsjett, sist datert 31.01.2026
18. Arealregnskap, sist datert 07.04.2026
19. ROS-analyse, inkludert brann, sist datert 25.03.2026
20. Saksprotokoll fra tidligere politiske vedtak i saken - prinsippavklaring
21. Samtlige innspill ifm. varsel om oppstart
22. Adresseliste



Kristiansand
kommune

Se adresseliste

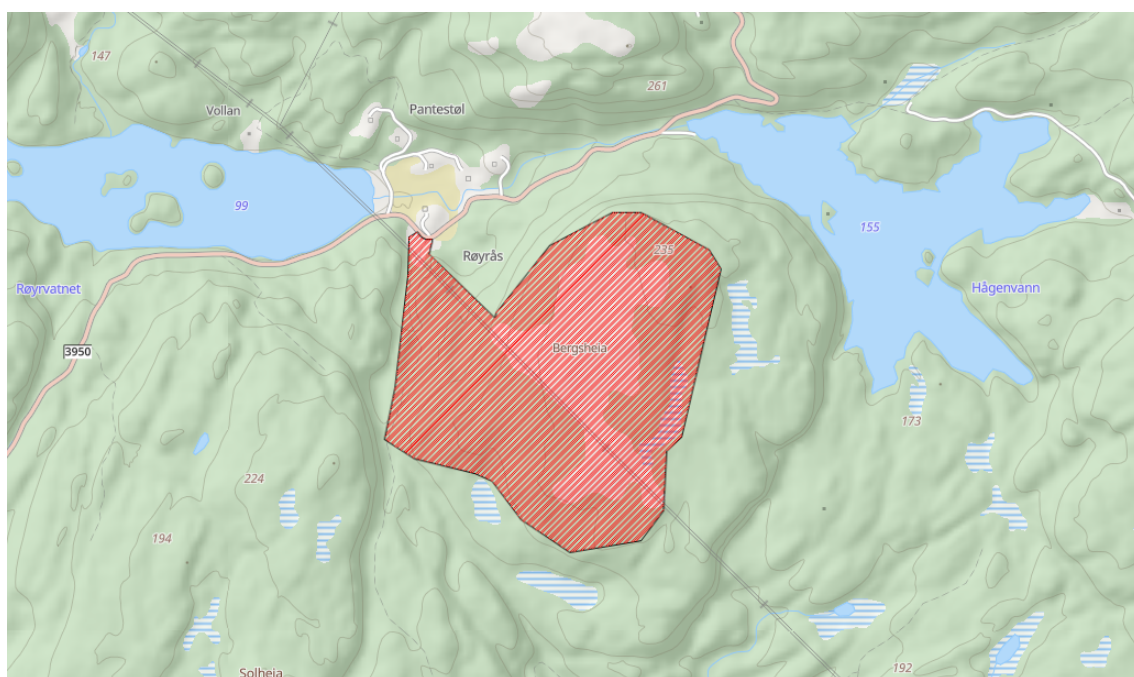
Vår ref.:
PLAN-25/01103-46
(Bes oppgitt ved henvendelse)
Deres ref.:

Dato
18.05.2026

1689 Detaljregulering, Bergshei sol- og batteripark - offentlig ettersyn

Areal- og miljøutvalget vedtok 07.05.2026 å legge forslag til detaljregulering for Bergshei sol- og batteripark ut til offentlig ettersyn - også kalt høring - i tråd med plan- og bygningsloven § 12-10.

Hensikten med planen er å tilrettelegge for et solkraftanlegg og batteripark (9,9 MW) på Bergshei, med tilhørende anlegg og teknisk infrastruktur.



Planområdet

Selve planforslaget (plankart, bestemmelser og planbeskrivelse) og sakens mest sentrale dokumenter finner du på vår hjemmeside www.kristiansand.kommune.no/offentlig-ettersyn.

Sikker digital post
www.kristiansand.kommune.no/eDialog

E-postadresse
post.byutvikling@kristiansand.kommune.no

Postadresse
Postboks 4
4685 Nodeland

Besøksadresse
Rådhuskvartalet,
Rådhusgata 18

Kommunalområde
Plan

Saksbehandlers
telefonnummer:
45818640

Telefon
38 07 50 00

Nettadresse
kristiansand.kommune.no

Org. nummer NO985713529

Dette brevet sendes til alle grunneiere, berørte naboer og offentlige myndigheter for at de skal få anledning til å komme med sine kommentarer. Det er nå du som berørt part har mulighet til å påvirke hvordan planen blir til slutt. Derfor er det viktig at du setter deg inn i planforslaget på kommunens hjemmeside, og kommer med dine kommentarer i løpet av høringen. Høringsperioden er fra 23.05.2026 til 06.07.2026. Høringsuttalelsen din blir vurdert og kommentert i sakspapirene til areal- og miljøutvalget og bystyret og besvares ikke skriftlig. Etter at bystyret eventuelt har vedtatt detaljreguleringen, sendes melding om vedtaket til deg og de andre berørte partene. I samme brev får du også informasjon om hvilke muligheter du har til å klage på vedtaket.

Dersom planen vil ha innvirkning for eventuelle leietakere, ber vi deg informere disse.

Åpen kontordag

Har du spørsmål om planforslaget er du velkommen til å møte forslagstiller (Solkraft Sør) og kommunens saksbehandler torsdag den 11. juni, kl. 14-18. Vi svarer på dine spørsmål om planarbeidet i innbyggertorget/biblioteket på Nodeland (Songdalsvegen 53). Vi ses!

Du må sende synspunktene dine til plan og bygg innen 06.07.2026. Vennligst merk innspillet med kommunens referansenummer.

På vår hjemmeside www.kristiansand.kommune.no/plan-personopplysninger/ finner du informasjon om hvordan vi behandler personopplysninger som du sender inn til oss.

Dersom du har spørsmål eller ønsker å få tilsendt noen av høringsdokumentene på papir kan du kontakte saksbehandler, Nina Malo, telefonnummer 45 818 640.

Med vennlig hilsen

Nina Malo
Saksbehandler
Sign.

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ingen signatur

Offentlige etater får høringsdokumentene tilsendt som vedlegg til dette brevet. Private mottakere finner dokumentene på kommunens hjemmeside.

Vedlegg:

1. Plankart
2. Bestemmelser
3. Planbeskrivelse
4. Saksfremlegg
5. Saksprotokoll
6. Illustrasjoner og snitt
7. Overordnet konsekvensutredning, sist datert 24.03.2026
8. Konsekvensutredning - naturmangfold, sist datert 25.03.2026
9. Konsekvensutredning - landskap, sist datert 24.03.2026
10. Konsekvensutredning - friluftsliv, sist datert 24.03.2026
11. Støyvurdering, sist datert 17.03.2026
12. Arkeologisk registrering, sist datert 21.08.2025
13. Beredskapsplan for Bergshei, sist datert 25.03.2026
14. Arealstrategi og alternative områder, sist datert 19.03.2026
15. Detaljert plan for nedmontering, istandsetting og tilbakeføring av natur.
16. Rapport vannmiljø, sist datert 04.11.25
17. Klimabudsjett, sist datert 31.01.2026
18. Arealregnskap, sist datert 07.04.2026
19. ROS-analyse, inkludert brann, sist datert 25.03.2026
20. Saksprotokoll fra tidligere politiske vedtak i saken - prinsippavklaring
21. Samtlige innspill ifm. varsel om oppstart
22. Adresseliste

Kopi til:

SOLKRAFT SØR AS

Punkt R-18/26: Endring av kommuneplanens arealdel for Trysnes-Selskjær - Tømmervigodden - Lamholmen - melding om oppstart av planprosess og utlegging av forslag til planprogram

Bilag

Àdresseliste byggegrense 100 m belte_

Forslag til planprogram - byggegrense i 100-metersbeltet i området Trysnes – Selskjær – Tømmervigodden – Lamholmen

Punkt R-19/26: 1085 E7 - Sørlandssenteret - Bergsenteret - endring av reguleringsplan - offentlig ettersyn

Bilag

1. Forslag til plankart datert 13.04.2026
2. Reguleringsbestemmelser for Sørlandssenteret - Bergsenteret
3. Planbeskrivelse datert 16.04.2026
4. Saksfremlegg
5. Saksprotokoll - formannskapet 20.05.2026
6. ROS analyse
7. Fagrapport - konsekvenser
8. Mobilitetsplan
9. Illustrasjon_Plantegning
10. Illustrasjoner og profiler
11. Høringsinnspill til oppstart
12. Oppsummering av merknader med kommentar
13. Gjeldende reguleringsbestemmelser for Sørlandssenteret - Bergsenteret
14. Gjeldende reguleringsplankart
15. Referat fra oppstartsmøte
16. Sluttbehandling 2015
17. Bystyrets vedtak 2015
18. Adresseliste Sørlandssenteret - Bergsenteret - endring av reguleringsplan - Offentlig ettersyn



Kristiansand
kommune

Se adresseliste

Vår ref.:
PLAN-25/01697-25
(Bes oppgitt ved henvendelse)
Deres ref.:

Dato
21.05.2026

1085 E7 - Sørlandssenteret - Bergsenteret - endring av reguleringsplan - offentlig ettersyn

Formannskapet vedtok i møte 20.05.2026 å legge forslag til endring av reguleringsplanen for Sørlandssenteret – Bergsenteret ut til offentlig ettersyn - også kalt høring - i tråd med plan- og bygningsloven § 12-10.

Hensikten med planendringen er å legge til rette for tjenesteyting i Barstølveien 19. Det planlegges etablering av trampolinepark i eksisterende bygg.



Ortofoto. Barstølveien 19 markert med rød ring.

Selve planforslaget (plankart, bestemmelser og planbeskrivelse) og sakens mest sentrale dokumenter finner du på vår hjemmeside www.kristiansand.kommune.no/offentlig-ettersyn.

Dette brevet sendes til alle grunneiere, berørte naboer og offentlige myndigheter for at de skal få anledning til å komme med sine kommentarer. Det er nå du som berørt part har mulighet til å påvirke hvordan planen blir til slutt. Derfor er det

Sikker digital post
www.kristiansand.kommune.no/eDialog

E-postadresse
post.byutvikling@kristiansand.kommune.no

Postadresse
Postboks 4
4685 Nodeland

Besøksadresse
Rådhuskvartalet,
Rådhusgata 18

Kommunalområde
Plan

Saksbehandlers
telefonnummer:
97990342

Telefon
38 07 50 00

Nettadresse
kristiansand.kommune.no

Org. nummer NO985713529

viktig at du setter deg inn i planforslaget på kommunens hjemmeside, og kommer med dine kommentarer i løpet av høringen. Høringsperioden er fra 21.05.2026 – 11.07.2026. Høringsuttalelsen din blir vurdert og kommentert i sakspapirene til areal- og miljøutvalget og bystyret og besvares ikke skriftlig. Etter at bystyret eventuelt har vedtatt detaljreguleringen, sendes melding om vedtaket til deg og de andre berørte partene. I samme brev får du også informasjon om hvilke muligheter du har til å klage på vedtaket.

Dersom planen vil ha innvirkning for eventuelle leietakere, ber vi deg informere disse.

Du må sende synspunktene dine til plan og bygg innen 11.07.2026. Vennligst merk innspillet med kommunens referansenummer.

På vår hjemmeside www.kristiansand.kommune.no/plan-personopplysninger/ finner du informasjon om hvordan vi behandler personopplysninger som du sender inn til oss.

Dersom du har spørsmål eller ønsker å få tilsendt noen av høringsdokumentene på papir kan du kontakte saksbehandler, Anne Marit Tønnesland, på telefon 97 99 03 42 eller e-post anne.marit.tonnesland@kristiansand.kommune.no

Offentlige etater får høringsdokumentene tilsendt som vedlegg til dette brevet. Private mottakere finner dokumentene på kommunens hjemmeside.

Med hilsen

Anne Marit Tønnesland
Ingeniør

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ingen signatur

Vedlegg:

1. Forslag til plankart datert 13.04.2026
2. Reguleringsbestemmelser for Sørlandssenteret - Bergsenteret
3. Planbeskrivelse datert 16.04.2026
4. Saksfremlegg
5. Saksprotokoll - formannskapet 20.05.2026
6. ROS analyse
7. Fagrapport - konsekvenser
8. Mobilitetsplan
9. Illustrasjon_Plantegning
10. Illustrasjoner og profiler
11. Høringsinnspill til oppstart
12. Oppsummering av merknader med kommentar
13. Gjeldende reguleringsbestemmelser for Sørlandssenteret - Bergsenteret
14. Gjeldende reguleringsplankart
15. Referat fra oppstartsmøte
16. Sluttbehandling 2015
17. Bystyrets vedtak 2015
18. Adresseliste Sørlandssenteret - Bergsenteret - endring av reguleringsplan - Offentlig ettersyn

Kopi til:
VIANOVA KRISTIANSAND AS
GOD DRIV AS